

Budapest Főváros XIII. Kerületi Önkormányzat Egyesített Óvoda

ÁKOMBÁKOM TAGÓVODÁJA

MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ



Készítette: Daruka Ilona tagintézmény-vezető
és a tagintézmény nevelőtestülete

Tartalomjegyzék

1. HELYZETKÉP	3
1.1 A TAGINTÉZMÉNY ADATAI	3
1.2 TAGÓVODÁNK RÖVID BEMUTATÁSA	3
2. JÖVŐKÉPÜNK	4
2.1 PEDAGÓGIAI ELVEINK	5
3. ÓVODAI NEVELÉSÜNK FELADATAI	5
3.1 AZ EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD ALAKÍTÁSA ÓVODÁNKBAN	6
<i>Szomatikus nevelés - Gondozás</i>	6
1.1 Étkezés	6
1.2 Öltözködés	8
1.3 Testápolás.....	10
1.4 Pihenés	11
1.5 Mindennapos mozgás	11
3.2 AZ ÉRZELMI, AZ ERKÖLCSI ÉS AZ ÉRTÉKORIENTÁLT KÖZÖSSÉGI NEVELÉS MEGVALÓSÍTÁSA.....	12
<i>Beszoktatás, befogadás folyamata óvodánkban.....</i>	12
<i>Közösségi nevelés óvodánkban.....</i>	13
3.2.1 Óvodánk hagyományai	14
3.3 AZ ANYANYELVI, AZ ÉRTELMI FEJLESZTÉS ÉS NEVELÉS MEGVALÓSÍTÁSA ÓVODÁNKBAN	15
3.3.1 Az anyanyelvi, kommunikációs nevelés	15
3.3.2 Értelmi fejlesztésünk és nevelésünk	16
3.3.3. IKT eszközök használata óvodánkban	16
3.4 TAGÓVODÁNK SAJÁTOS NEVELÉSI CÉLJAI	17
3.4.1 Tagóvodánk sajátos nevelési céljaiból következő nevelési feladataink:	17
4. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI ÓVODÁNKBAN	18
4.1 SZEMÉLYI FELTÉTELEINK	18
4.2 TÁRGYI FELTÉTELEINK.....	18
4.3 ÓVODAI ÉLETÜNK MEGSZERVEZÉSE	18
<i>Óvodánk csoportszervezési elvei, gyakorlata:</i>	18
4.3.1 Hetirend.....	19
4.3.2 Napirend.....	19
4.4. ÓVODÁNK KAPCSOLATAI	20
4.4.1 Az óvoda és a család kapcsolata	20
4.4.2 Kapcsolatunk a társintézményekkel.....	21
4.4.2.1 Kapcsolatunk a bölcsődékkal.....	21
4.4.2.2 Kapcsolataink a tagóvodákkal.....	21
4.4.2.3 Iskolákkal.....	21
5. ÓVODAI ÉLETÜNK TEVÉKENYSÉGFORMÁI.....	22
5.1 A JÁTÉK.....	22
5.2 MUNKA JELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK ÓVODÁNKBAN	23
5.2.1 Naposi munka	23
5.2.2 Egyéni megbízatások, alkalomszerű munkák.....	24
5.2.3 Növény és állatgondozás	25
5.3 A TEVÉKENYSÉGEKBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS GYAKORLATA ÓVODÁNKBAN.....	26
5.3.1 A tanulási folyamat szervezésének szempontjai óvodánkban:	26
5.3.3 Lehetséges formái:.....	27
6. NEVELÉSI TERVÜNK.....	27
AZ EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD ALAKÍTÁSA.....	27
AZ ÉRZELMI, ERKÖLCSI ÉS AZ ÉRTÉKORIENTÁLT KÖZÖSSÉGI NEVELÉS MEGVALÓSÍTÁSA	30
AZ ANYANYELVI, AZ ÉRTELMI FEJLESZTÉS ÉS NEVELÉS MEGVALÓSÍTÁSA	32
7. TANULÁSI TERVÜNK	34
8. MELLÉKLETEK	54
8.1 TEHETSÉGGONDOZÁS	54

1. Helyzetkép

1.1 A tagintézmény adatai

A tagintézmény neve:	Budapest Főváros XIII. Kerületi Önkormányzat Egyesített Óvoda Ákombákom Tagóvodája
Címe:	1133 Budapest, Visegrádi köz 4.
Telefon/fax :	36 (1) 239- 16-72, Fax:239-16-99
E-mail:	akombakom@ovoda.bp13.hu
Az intézmény fenntartója:	Budapest Főváros XIII. Kerületi Önkormányzat
Címe:	1139 Budapest, Béke tér 1.

1.2 Tagóvodánk rövid bemutatása

Mottónk: „Csináljon bármit, ami nyitogatja szemét és eszét, szaporítja tapasztalatait. Ő azt hiszi, csak játszik. De mi már tudjuk, mire megy a játék. Arra, hogy e világban otthonosan mozgó, eleven eszű és tevékeny ember váljék belőle.”

Varga Domokos

Óvodánk három csoportos, teljesen új építésű óvoda. A XIII. kerület egy csendes, forgalomtól elzárt területén helyezkedik el, az épület alsó szintjén, működésében is elkülönülve, található a Mini Manó bölcsőde.

Három, osztatlan életkorú csoportunk az emeleti szobákat használja, melyek mindegyike külön öltöző és mosdó résszel rendelkezik. Büszkék vagyunk a színes, tágas, világos, modern, jó ízléssel berendezett, minden igényt kielégítő intézményünkre. A földszinten 60 m²-es, jól felszerelt tornaszobánk van, de külön helyet kapott az épületben a logopédia és fejlesztő pedagógus szobája, egy szülői fogadó, és az orvosi szoba is. Könyvtárt rendeztünk be a gyermekek számára a szülői fogadóban. Csoportszobáinkat terasz köti össze, ezek a csoportokból is megközelíthetők, különböző tevékenységekre használjuk őket: testmozgásra, barkácsolásra, időjárás megfigyelésre, csoportszoba terének kibővítésére. Udvarunk többféle mozgásra ad lehetőséget a 3-7 éves korosztálynak. Ugyanakkor lehetőségük van a gyerekeknek elmélyült tevékenykedésre: homokozásra, szerepjátékokra is. Tavasztól, jó idő esetén életünk nagy része az udvaron, szabadlevegőn zajlik és hűsítő zuhanyozásra is lehetőségünk van. Az udvari játékidőt nagyon fontosnak tarjuk, állandóan folyamatosan bővítjük játékeszközeinket vizezős játékokkal, rollerekkel, futóbiciklikkel, trambulinnal, mászókával, csúszdával.

Közvetlen környezetünk változásainak megfigyelésére, a környezet védelmére, szeretetére neveljük a gyermekeket. A nevelésben is nagy szerepe van az udvarnak: rendjének fenntartásában, növények, állatok védelmében az ide járó gyermekek is részt vesznek. Minden csoportunknak saját virágoskertje van, melyet a gyerekek közösen gondoznak. A fákra kihelyezett etetőket, odúkat együtt tartjuk rendben, őszi a faleveleket gereblyézzük, gyűjtjük, tavasszal virágokat ültetünk, öntözünk, folyamatosan komposztálunk. Minden csoport saját kiskerttel büszkélkedik, azokat a csoportba járó gyermekek és felnőttek

folyamatosan gondozzák, ápolják, bővítik. Madárbarát óvoda és Zöld óvoda címmel rendelkezünk. A felnőttek által nyújtott mintával, irányítással alakítjuk ki a gyermekekben az élőlények iránti gondoskodást, gondozást. Az óvoda folyosóján, kalitkában tartott pintyek életét figyelhetik meg a gyerekek.

Nálunk családi hangulatban, egymást és a felnőtteket jól ismerve, nevelkednek a gyermekek. Kérésekkel, gondjaikkal bárkihez bizalommal fordulhatnak. Sok közös programot szervezünk, hogy az óvodai közösséget erősítsük.

Óvodánk sajátos hagyományai: Örökbefogadó-hét, Óvodánk születésnapja, Luca napi kézműves foglalkozás, Tavaszváró, Tavaszi családi nap a környezettudatosság témakörében.

A Bozsik programhoz kapcsolódtunk három évvel ezelőtt, ezért a tehetségígéretek ovi foci foglalkozáson ügyesedhetnek edző segítségével. Tehetséggondozás a célunk a Varázsjáték foglalkozásokkal, valamint a DIOO (digitális oktatóprogram óvodásoknak) rendszeres alkalmazásával is.

Valljuk, hogy környezetünk védelme, a környezet fenntarthatósága nagyon fontos feladat. Óvodás korban számos lehetőség nyílik arra, hogy a gyermekek észre vegyék, megtapasztalják: ők is sokat tehetnek környezetükért. Ezért óvodánkban cél a környezettudatos nevelés. Szelektíven gyűjtjük a csoportokban a szemetet: a papírt, a műanyag palackot és a használt elemeket. Létrehoztuk az ÖKOMBÁKOM Közhasznú Alapítványt, ezen tevékenységeink támogatására. Pályázat útján kétszer elnyertük a Zöld óvoda címet!

Testületünkre jellemző a nyitottság, empátia, odafigyelés, megbízhatóság. Kollégáink tudásukat állandóan frissítik, szakvizsgát szereznek, továbbképzéseken vesznek részt. A kedvező személyi és tárgyi feltételek mellett nap, mint nap új és új feladatokkal találkozunk, amelyeknek a megoldására készen áll a csapatunk.

2. Jövőképünk

A 3-6 éves gyermekek igényeinek kívánunk megfelelni és érdekeit szolgálni.

Mi olyan intézménnyé szeretnénk válni, akik a sokszínű és megtapasztalható tevékenységek biztosításával a gyermekek sokoldalú képességfejlesztését tartják szem előtt.

Ahol a gyermekek jól érzik magukat, saját adottságaiknak és képességeiknek megfelelően pozitív érzelmi hozzáállással oldják meg az adódó helyzeteket, feladatokat, problémákat.

Gyermekeink a nyugodt, szeretetteljes, befogadó nevelésünk eredményeképpen testileg, lelkileg kiegyensúlyozott felnőttekké válnak. A bátorító, megerősítő nevelés segítségével nyitott, érdeklődő, kreatív személyiséggé alakulnak, mely biztosítja számukra az örömteli, sikeres iskolakezdet.

Feladatunk:

- A gyermeki személyiség kibontakoztatása sokszínű tevékenységeken keresztül, a szociális életképességek fejlesztése, a gyermekek életre nevelése, érzelmi-akarati életük fejlesztése, társaikkal, felnőttekkel való korrekt együttműködése.
- Óvodánk a jövőben is megőrzi kivívott jó hírnevét, népszerűségét.

- Jól körülhatárolt mérési-értékelési rendszerünkkel dolgozunk, amely mindenki által elfogadott, megbízható.
- Hiszünk abban, hogy a gyermekek személyiségfejlődésének elősegítésébe partnereink is részt vesznek (szülők, pszichológus, logopédus, fejlesztőpedagógus).
- Óvodánkban érvényesül, működik a partnerközpontúság.
- Egész évben folyamatos megfigyelésen alapuló környezetpedagógia van jelen, ahol gyermekeinket a természeti-társadalmi környezet tudatos megóvására és a néphagyományok őrzésére neveljük, a játékosság – cselekvés – kooperáció - kommunikáció egységével.

2.1 Pedagógiai elveink

Állandó figyelemmel kísérjük, segítjük gyermekeink személyiségének alakulását.

Kedves, segítőkész felnőttként vesszük körül őket, megteremtjük a feltételeket a családi nevelés kiegészítésére, segítésére.

Otthonos, derűs légkört teremtünk, hogy jól érezzék magukat a gyerekek csoportjaikban.

Meleg szeretettel, gondoskodással vesszük körül őket, hogy biztonságban érezzék magukat.

Biztosak lehetnek benne, hogy fontosak számunkra, mindig számíthatnak segítségünkre.

Állandóságra törekszünk, és emellett programokat szervezünk, hogy élményekhez juttassuk gyermekeinket.

Kell, hogy személyes jó példával járjunk elől, így alakítva erkölcsi, értelmi, érzelmi, esztétikai értékeiket.

Ovinkban osztatlan életkorú csoportok vannak: a Sárgarigó, Bóbita és Kaméleon csoport.

Mindig elismerjük a gyermekekben rejlő pozitív tulajdonságokat, ezt felhasználva gazdagítjuk egyéniségüket. Hiszünk fejleszthetőségükben!

3. Óvodai nevelésünk feladatai

Általános feladataink:

1. Az egészséges életmódra nevelés szokásainak kialakítása.
2. Az érzelmi, az erkölcsi és közösségi nevelés.
3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

3.1 Az egészséges életmód alakítása óvodánkban

Szomatikus nevelés - Gondozás

1.1 Étkezés

A gyerekek naponta háromszor étkeznek az óvodában. Fontos, hogy esztétikus, nyugodt környezetben tegyék ezt. A reggeli és az uzsonna elfogyasztása folyamatos, az ebédet egy időben tálaljuk. Mindenkinek állandó helye van az asztaloknál, ezeket évente legalább egyszer változtatjuk. Naposi rendszert működtetünk. A közös étkezések során arra biztatjuk a gyerekeket, hogy kóstoljanak meg minden ételt és az új ízekről se ijedjenek meg. A reggeli és az ebéd közötti időben gyümölcsöt, zöldséget, illetve saját magunk készítette egészséges ételeket (pl.: salátákat) kínálunk, ezt a csoportban, teraszon vagy akár az udvaron is elfogyaszthatják. Csökkentjük a különösen magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlen zsírtartalmú ételek fogyasztását. Ösztönözzük a zöldségek, gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztását. A gyümölcspótlást központilag biztosítjuk. Ünnepeink középpontjába nem a sütemények és nasik fogyasztását tesszük. A szülőket meggyőzzük, hogy a rituálék ennél fontosabbak (pl: születésnapoknál). A gyermekek fejlődése és jó közérzetük megteremtése érdekében megismerjük étkezési szokásaikat, kedvelt ételeiket, esetleges érzékenységeiket, ellenérzéseiket bizonyos ételekkel szemben.

	3-4 éves korban	4-5 éves korban	5-6-7 éves korban
Finommotorika fejlesztése	Tárgyak fogásmódjának megtanítása: ➤ Eleinte két kézzel, két oldalról (pl. pohár, tányér), majd ahogy erősödnek az ujjizmok, egy kézzel, marokra (pl. pohár). ➤ Evőeszköz tartása, irányítása hegyével a szája felé (eleinte a könyököt emeli, majd csuklóból fordítják). ➤ A gyakorlás lehetőségének biztosítása.	Tárgyak fogásmódjának finomítása (kanál, villa, esetleg kés). Folyadéköntés megtanítása: az öntés akkor biztonságos, ha a pohár és a kancsó széle egy magasságba hozható (asztal szélén). Kézbe vehető ételeket (sütemény, zöldség, gyümölcs, stb.) önállóan szednek (tapintásos észlelés fejlesztése).	Tárgyak fogása, egyre biztosabb mozgatása. Kés használata: a kézizmok erősítését és a két kéz koordinált mozgatását szolgálja. Ételszedés merőkanállal is. Önálló folyadéköntés. Tányérok, evőeszközök összeszedése.
Testséma fejlesztése	Terítésnél tegye a tányért mindenki maga elé (tárgy viszony a testhez). Szalvéta adásánál mintaadás. Szóbeli megerősítés. Testrészek megfogalmazása.	Kanál és villa több fogásmódja: a mutató ujj felülről kitámasztja a kanalat, villát, így vágni lehet a szélével.	Kés, villa fogása, használata, az ujjak funkcióinak gyakorlása. Az étel útja a gyomorba: nyelőlőcső, „ádámcsutka” kitapintása nyelés közben.

	3-4 éves korban	4-5 éves korban	5-6-7 éves korban
Szem-kéz koordináció fejlesztése	Önkiszolgálás, edény levétele, helyes fogása. Biztonságosan helyezze az asztalra.	Kanál, villa irányítása az ételhez. Asztalterítő hajtogatás: sarkak összeillesztése, meghajtás segítséggel. Folyadéköntés. A kancsó billentése a két kéz ellentétes mozzgatásával történik.	Kés és villa együttes használata ételfelszedéshez, vágáshoz (a mutató ujj ereje még gyenge lehet). Asztalterítő hajtogatás önállóan. Biztos folyadéköntés. Asztalterítő felterítése: a mintázat egyenesen fusson, a sarkok egyformán lógnak le minden oldalon.
Téirányok fejlesztése	Terítésnél tányér, pohár elhelyezése, megnevezése. (pl. tányér mellé tedd a kanalat! A poharat tedd a tányér mögé, középre! Hajlítottak a tányér fölé!)	Terítésnél irányok megnevezése (jobb oldalra tedd a kanalat, baloldalra a szalvétát). Középre a szalvétatartót, kancsót, kidobó tálat, stb. A tányér jobb oldalán kívül a kanál, baloldalon a villa.	Villa, szalvéta baloldalon, kés a jobb oldalon belül, kanál kívül. Étkezés végén a kést és a villát egymás mellé kell helyezni a tányérban. A nyelek egymás felé esnek.
Percepció fejlesztése	Ízekkel való ismerkedés (sós, édes, savanyú felismertetése étkezés közben). Hideg, meleg érzékeltetése az étel elfogyasztása közben. A két ízt egymás után kóstoltatjuk. (pl.: kenyér-kalács, édes tészta-sós tészta.)	Ízek felismerése és megnevezése az étel fogyasztása közben. Az ételek ízének megváltoztatása (pl. kifőtt tészta ízesítése, dióval, mákkal, lekvárral, túróval, tejjel, sajttal, stb.)	Ízek alapján az összetétel felismerése és megnevezése, pl. körözött miből készülhetett? Ízek részekre bontása, erős, édes, sós, savanyú, csípős. (pl. zöldborsófőzelék: zöldborsó, rántás, tej, cukor, só. Tojáskrém: vaj, főtt tojás, mustár, só.) Közben a gyermekek ízlelik, fölolvágják, elfogyasztják az ételt. Az ételek ízének változtatása (pl. saláta: keserű, cukros vízben citromlével: kellemesen savanyú. Tejföl, majonéz, mustár, összekeverése saláták ízesítésére.)

	3-4 éves korban	4-5 éves korban	5-6-7 éves korban
Verbális fejlesztés	Teríték, eszközök helyének megnevezése, ételek neve, ízekhez ételnevek kapcsolása. (pl. édes: palacsinta, szilvás gombóc, tejbe-gríz, kalács, stb. Sós: kenyér, perec, leves, túrós csusza, stb.) Néhány gyűjtőfogalom, (pl. főzelék, zöldség, gyümölcs; tétirányok, testrészek neve.) Az óvodapedagógus szóbeli megnyilatkozása, a közlés pontos és helyes megfogalmazása minden tevékenységet végigkísér és kiemelt jelentőségű.	Ételek neve összetevőinek megnevezése (pl. levesben répa, karalábé), fűszerek megnevezése, tétirányok, testrészek nevei.	Ételek hétköznapi és hivatalos megnevezése (pl. rántott hús - sertés szelet; zöldborsós rizs - rizibizi, stb.) Tétirányok, testrészek részletesebb megnevezése. A tisztálkodási eszközök helyes, pontos megnevezése életkornak megfelelően.

1.2 Öltözködés

Az öltözködés sok időt igényel óvodás korban. Óvodánkban a csoportok öltözője kis szigetként helyezkedik el, ahol mindenkinek rendelkezésre áll saját szekrény, jelével és fényképével ellátva. A gyerekek, felnőtt segítségével vagy önállóan öltözködnek, eltérő ütemben. Sok segítségre van szükségük, de amit már ők is meg tudnak tenni, azt nem végezzük el helyettük. A szülővel együtt figyelünk rá, hogy mindig az évszaknak megfelelő ruházatot vegyenek fel, felhívjuk a figyelmet a réteges öltözködés előnyeire. A csoportszobákban padlófűtés is van, ezért nem ajánljuk a túlöltöztetést.

	3-4 éves korban	4-5 éves korban	5-6-7 éves korban
--	-----------------	-----------------	-------------------

Testséma fejlesztése	<p>Segítségnyújtáskor verbálisan is segíthető.</p> <p>Öltözködésnél a főbb testrészek megérintése és megnevezése pl.: fej, kéz, hát.</p> <p>Segítségnyújtáskor verbálisan is segíthető az ismeretanyag beépülése (pl.: Begombolom az ing nyakát. Ez a ruha eleje, ahol a minta van. A pulóver nyakán lévő cégjelzés hátulra kerüljön a tarkódhoz, megfordítom.</p> <p>A kabát gallérját fogom, így bújj bele.</p>	<p>A részben önálló öltözködés szóbeli segítségnyújtással egészíthető ki. Pl.: Túrd be a pólót a nadrágba a derekadon, hátul is, oldalt is.</p> <p>A zokni sarkát igazítsad a sarkodhoz! Húzd fel a zoknit a lábszáradon!</p> <p>Kabátba bújjáskor a jobb és bal kart nem keverik.</p>	<p>Önálló öltözködés. A testrészek biztos ismerete. Beszélhetünk a ruhadarabok díszítéséről, mintázatáról. Pl.: zsinór a vállon, masni a derekán stb.</p> <p>Térdig érő kabát, csípőig érő pulóver, stb.</p>
Szem-kéz koordináció, Finommotorika fejlesztése	<p>Próbálkozás a gombolással, patenttal, zokni felhúzással. Cipőhúzás, kapcsolás. Harisnyafelhúzással próbálkozás.</p> <p>Egyszerű ruhadarabok összehajtogatása, próbálgatás.</p>	<p>Önálló ki- és begombolás. Cipőfűzés technikájának bemutatása, cipőkötés gyakorlása.</p> <p>Ruhadarabok összehajtogatása (pulóver, melegítő).</p>	<p>Húzózár, patent önálló kezelése.</p> <p>Önálló cipőkötés.</p> <p>Ruhadarabok esztétikus összehajtogatása.</p>
Percepció fejlesztése	<p>A fordítva felvett ruhadarabok elejének, hátuljának érzékelése a testen (nyaknál szűk, kényelmetlen). A félregombolt ing stb. kidudorodik, egyik oldala hosszabb.</p> <p>Felhívjuk erre a gyermekek figyelmét.</p>	<p>Fordítva felvett cipő orra kétfelé kanyarodik, befelé esik a csat, lépésnél összeakadhat.</p>	<p>Ruhadarabok elejének, hátuljának felismerése.</p> <p>Ruhák kifordítása.</p> <p>Szorító ruhadarabok önálló kilazítása</p>
Verbális fejlesztés	<p>A különböző ruhadarabok, öltözködéssel kapcsolatos irányok pontos megnevezése.</p>		

1.3 Testápolás

A gyermekek és a felnőttek közötti érzelmi kapocs teszi lehetővé, hogy ez az intim tevékenység ne okozzon szorongást. A megfelelő hely, eszköz, elegendő idő és odafigyelés a gyerekek számára megkönnyíti, hogy a testápolási teendőket folyamatosan, igényeik szerint végezhessék. A helyes szokás kialakulása érdekében vizuális segédeszközöket helyeztünk el.

Minden csoportnak saját mosdó helyisége van, a csoportból közvetlen átjárással. Az eszközöket a gyermekek számára elérhető magasságba tettük. A WC-k közötti falak és a függönyök biztosítják az intimitást.

Központilag biztosítjuk a fogkefét, fogkrémet, megteremtjük a rendszeres fogmosás feltételeit a fogmosási szokások elmélyítése érdekében.

	3-4 éves korban	4-5 éves korban	5-6-7 éves korban
Testséma fejlesztése	A gyermekek egyéni fejlettségükhöz mérten kapnak segítséget. Tükör előtt a fésülködés gyakorlása.	Koszor testrész megnevezése óvodapedagógus által. A gyermek a hallottak alapján elvégzi a tevékenységet, az óvodapedagógus értékeli, szükség esetén segít (ujjközök, orrcimpa, fülcimpa, szemhéj, szemöldök). Fésülködés: fejbőr, hajszál, hajtincs.	Már hallott instrukciók alapján képesek elvégezni, önmagukon ellenőrizni és javítani. Kézfej, orrnyereg, fülkagyló, körömágy, stb.... Fésülködés: fejbőr, hajszál, hajtincs.
Finommotorika fejlesztése: (szem-kéz koordináció fejlesztése is)	A tisztálkodási eszközök megfogása, helyre rakása óvodapedagógusi segítséggel. Két tenyér össze-dörzsölése, kézfej forgatása, szappan fogása, forgatása (kézizmok apró mozgatása). Ismerkedés a fésűhasználattal, szájöblítés technikájának megtanítása (arcizmok és nyelv mozgatása). WC papír használata (lányoknál a törlés iránya fontos!)	Körömkefe használata: zárt ujjakkal a körömök egymás mellé szorítása (fejlett kiscsoportosok is képesek rá), kézmosáskor a kézfej egymásba forgatása. Fésülködés önállóan, kis segítséggel. Fogmosás: fogkefe le-föl mozgatása, ellenőrzés a tükörben.	Önálló feladatvégzés, pontos végrehajtás. Az ujjak nem szorítják a szappant a csúszás miatt, hanem lazán tudják tartani. Fésülködés: biztos fésűfogás. Fogápoló-szerek tisztántartása: fogkefe.

<p>Percepció fejlesztése, térirányok:</p>	<p>A fogmosásnál a szájüreg elülső és hátulsó részéről beszélünk (pl.: elöl, le-föl mozgásd a fogkefét, hátul söprögesd ki a fogakról az ételmaradékot.)</p> <p>Arc-kézmosás körkörösén, kézfej, alul, fölül.</p> <p>A tisztálkodási eszközök helyes, pontos megnevezése életkornak megfelelően.</p>
--	--

1.4 Pihenés

A délutáni pihenés kötelező azoknak a gyerekeknek, akik az óvodában tartózkodnak. Kényelmes, modern fektetőink minden szempontból megfelelnek a gyerekek igényeinek. A csoportokat kiszellőztetjük, elsötétítjük erre az időre. Mesével, meselámpával, illóolajokkal, altató dalokkal, versekkel készülnek az óvodapedagógusok, hogy megteremtsék a pihenéshez szükséges nyugodt légkört. Elalvás előtt mindenkinek jár simogatás. A kevesebb alvásigénnyel rendelkező gyerekeket nem kényszerítjük arra, hogy elaludjanak, de fontos, hogy pihenjenek és a többieket ne zavarják.

1.5 Mindennapos mozgás

Napirendünkbe építettük a mindennapos mozgást. Helyszíne lehet a csoportszoba, tornaterem, terasz, udvar, de amikor csak lehet, szabad levegőn való tartózkodás alatt szervezünk mozgásos játékokat.

A gyermekek mozgásigényére építünk, a rendszeres mozgásos játékokkal mozgásigényük kielégítése a célunk. Színesítjük mezítlábas, illetve tartásjavító tornával, tánccházal, játékos utánozó gyakorlatokkal, különböző eszközök használatával.

Részletezve: Mozgás, edzés, szervezett mozgás (5.3.2.)

3.2 Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés megvalósítása

Beszoktatás, befogadás folyamata óvodánkban

Célunk: az érzelmi biztonság megalapozása.

Feladataink:

- Fontosnak tartjuk, hogy leendő óvodásaink és szülei az óvodába lépést megelőzően is találkozzanak az óvó nénikkel és a dadus nénivel.
- Az óvodai előjegyzés előtt, tavasszal, KUKUCSKÁLÓ, nyílt délutánt tartunk, ahol az óvodánk iránt érdeklődő leendő óvodások és szülei betekintheznek óvodánk mindennapjaiba.
- Beíratás alkalmával, a csoportjukra jellemző levéllel köszöntjük a gyermekeket, szülőket. Kiválaszthatják jelüket.
- Tájékoztató szülői beszélgetést tartunk az óvodai beiratkozást követően.
- Mindenkinek felajánljuk a **családlátogatás** lehetőségét, ekkor a gyermeket a saját környezetében látogatjuk meg, ahol felszabadultan viselkedik. A szülővel közelebbi kapcsolat alakulhat ki a kötetlen beszélgetés alatt. A családlátogatás időpontjáról a szülők és az óvodapedagógusok közösen döntenek.
- Óvodánkban a befogadás az óvodai nevelési év első napjával kezdődik.
- A befogadási időszak minden gyermeknél legalább két hónap.
- Novemberben családi beszélgetésen (fogadóórán) tájékoztatjuk a szülőket arról, hogy hol tart gyermekük a befogadás folyamatában.

A szülők háromféle beszoktatási lehetőség közül választhatnak:

- ❖ **Folyamatos:** az első naptól kezdve a kisgyermek egész nap az óvodában tartózkodik, szülő vagy nagyszülő nincs jelen.
- ❖ **Fokozatos:** a kisgyermek első nap 1-2 órát tartózkodik az óvodában, szülő vagy nagyszülő nincs jelen. A napi itt tartózkodás idejét folyamatosan növeljük 1-2 héten keresztül.
- ❖ **Anyás (apás, nagyszülő) beszoktatás:** Egy hetes időtartamban történik. A szülő vagy nagyszülő a kisgyermekkel együtt ismerkedik az óvodai élettel, aktívan bekapcsolódnak az óvodai tevékenységekbe, közösen játszanak, a gondozási feladatokat együtt végzik (mosakodás, WC. használat stb.). A közös játék alatt a gyermek megismerkedik csoporttársaival, és az itt dolgozó felnőttekkel. Higiéniai okok miatt az ebédnél nem tartózkodhat a szülő a csoportban.

A befogadás folyamata minden gyermeknél eltérő, ezért nem tudjuk előre megmondani, pontosan meddig fog tartani. A szülőket mindig arra kérjük, hogy bízzanak meg azokban az óvodapedagógusokban, akik felelősek lesznek gyermekeikért és fogadják el, amikor szólnak, hogy a szülő jelenlétét már nélkülözni tudják. Próbálják szem előtt tartani, hogy a túl hosszúra nyúlt befogadási idő sem minden esetben jó.

Óvodai nevelőmunkánk a családi nevelésre épül. Ezen az alapon képzelhető el a biztonságos, vidám, derűs légkör kialakítása az óvodában. A szülőkkel kialakított együttműködési formák, a folyamatos információ áramoltatását, a szemléletformálást, az óvoda tartalmi munkájának szakszerű megismertetését, a gyermekek egyéni fejlődésének jellemzőit, és a fejlődés eredményeit hivatott közvetíteni.

Közösségi nevelés óvodánkban

Célunk: A **közösségi nevelést** óvodai nevelésünk alapvető, átfogó elemének tekintjük. Segítségével gyermekeinkben kialakul, fejlődik az együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség. Az óvoda közösségei a játék által spontán alakulnak, az általunk szervezett együttes élmények, hagyományok pedig az együvé tartozás érzését erősítik. Olyan légkört teremtünk óvodánkban, ahol kölcsönös bizalommal lehetünk egymás iránt, tudunk örülni egymás sikerének, át tudjuk érezni egymás problémáit, kudarcait.

Feladataink:

- A gyermekek nyitottságára építünk és hozzásegítjük őket szűkebb és tágabb környezetük megismeréséhez. Segítjük nemzeti identitástudatuk, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és a családhoz való kötődés megalapozását.
- Nyitogatjuk szemüket és szellemüket a természet szépségeire, az emberi környezetben megmutatózó jóra és szépre s mindezek megbecsülésére.
- Más kultúrákkal ismerkedünk, ösztönözzük a saját kultúrához való kötődést. Megismertetjük velük nemzeti jelképeiket.
- Esélyteremtés a külföldről érkezett gyermekek számára.
- Közös programok szervezésével, hagyományok kialakításával erősítjük a csoport és az óvodai közösséget.
- Azonos értékrendet alakítunk ki a csoportok közötti átjárhatóság biztosítására.
- Napirendünket, a gyerekek igényeinek figyelembe vételével, rugalmasan szervezzük. Elegendő időt biztosítunk a gondozási és önkiszolgálási feladatok elvégzésére. Az érkező gyermekek felrakják a jelüket a „Megérkeztem táblára”, majd hazamenetelkor leveszik. Napközben megbeszéljük, hogy ki hiányzik. Mindennap Ákombákom kört tartunk. Ezek a közös körben történő beszélgetések segítenek a közösségi érzés erősítésében. A délutáni pihenéshez nyugodt, meghitt, csendes légkört alakítunk ki. Két napirendet használunk, amelyek az évszakokhoz, és a nevelési év rendjéhez igazodnak.
- Drámajátékokat, kooperatív technikákat alkalmazunk, konfliktuskezelési technikákat gyakorlunk a felmerülő problémák megoldására. Támogatjuk a gyermekek között kialakuló *baráti kapcsolatok*.
- *A közös élményszerzések* célja a közösségépítés: a közösen kitűzött célokat együtt érjük el. A célok elérése fejleszti kitartásukat, feladattudatukat, erősíti pozitív jellemvonásaikat.

- *Hagyományaink* kialakításánál figyelembe vesszük azok közösségformáló szerepét. Részletezve:
3.2.1

- *Szokás –és szabályrendünk 11 pontban:*

1. Mindenhol betartatjuk az alapvető udvariassági szokásokat: köszönünk egymásnak, elkérjük a játékeszközt, megköszönjük a segítséget, nem zavarjuk, nem bántjuk egymást, megvigasztaljuk a szomorkodókat, segítünk egymásnak.
2. Tiszteletben tartjuk egymás érzéseit, hangulatát, kéréseit.
3. Vigyázunk környezetünk rendjére, tisztaságára.
4. Saját és mások testi épségére figyelünk.
5. A növényeket, állatokat védelmezzük, nem tépkedjük le a leveleket.
6. A szemetet a kijelölt helyre tesszük.
7. A tűz-és balesetvédelmi szabályokat minden évben ismertetjük és gyakoroltatjuk.
8. Az udvari játék szabályait következetesen betartatjuk: eszközök helyes használata, balesetmentes játék, egymásra figyelés, udvarra és udvarról való közlekedés, gyülekezés saját padon felmenetelkor.
9. Gyalogos és tömegközlekedési szabályokkal ismerkedünk: táblák, lámpák, zebra, tömegközlekedési eszközök ismerete.
10. Kerékpáros közlekedés szabályait gyakoroljuk, betartjuk.

Részletezve: Nevelési terv

3.2.1 Óvodánk hagyományai

HAGYOMÁNYAINK	CÉLUNK	MEGELŐZŐ TEVÉKENYSÉGEK (FELADATOK)
MAGYAR NÉPMESE NAPJA (Szeptember)	Hagyományőrzés Mintaadás	Mese kiválasztása Mese előadása
ÁLLATKERTI ÖRÖKBEOGADÓ HÉT (ÁLLATOK VI-LÁGNAPJA) (október)	Demokratikus döntés, szavazás gyakorlása, ismeretszerzés különböző állatfajtákról, Állatkerti látogatás megalapozása.	Külön feladatterv alapján.
ŐSZI ÓVODAI PROJEKT HÉT	1-1 téma (pl. őszi zöldségek, gyümölcsök, népi hagyományok feldolgozása komplexitásra törekedve, a gyerekek ötleteinek felhasználásával)	Gyűjtés az aktuális témához, projekt kidolgozása, projekt zárás megtervezése, szülők bevonása
ŐSZÜLŐ	Hagyományteremtés, az óvoda kapuinak kinyitása, közös program a szülőkkel, óvodai közösség erősítése	Programok megtervezése, egyeztetése a többi csoporttal. szülői szervezet bevonása.
ÓVODÁNK SZÜLETÉS-NAPJA (október)	Hagyományteremtés, az óvoda kapuinak kinyitása, közös program a szülőkkel, óvodai közösség erősítése	Programok megtervezése, egyeztetése a többi csoporttal pályázat hirdetése, szülők, gyerekek tájékoztatása

MIKULÁS ÜNNEPSÉG (december)	Csoportonkénti és óvodai szintű programok Mágikus gondolkodás ápolása	Szülői szervezettel közösen programok előkészítése Gyerekek megajándékozása titokban
LUCA NAPI KÉZMŰVESKEDÉS (december)	A szülők bevonásával a családi, közösségi nevelés erősítése Helye: Tornaterem	Meghívók készítése, ötletek gyűjtése, eszközök előkészítése
VERSMONDÓ VERSENY A MAGYAR KULTÚRA NAPJA ALKALMÁBÓL (január)	Érdeklődés felkeltése tehetséggondozás	Verseny kiírása, szülők bevonása Segítségadás a versek kiválasztásában, a gyakorlásban
FARSANGI MULATOZÁS (február)	Télűző hagyomány megismertetése	Dalok, versek tanulása, díszítés Játékos tevékenységek tervezése, szervezése
A VÍZ VILÁGNAPJA A FÖLD NAPJA	Hagyományteremtés Környezettudatos magatartás alakítása	Külön feladatterv szerint.
ÖKOMBÁKOM HÉT – A MADARAK ÉS FÁK NAPJÁHOZ KÖTVE Zárása: CSALÁDI NAP	Környezettudatosságra nevelés Óvodai közösség erősítése, közös készülődés	Gyűjtés az aktuális témához, programok megtervezése, megszervezése, szülők bevonása
MEGEMLEKEZÉS A SZÍNHÁZI VILÁGNAPRÓL	Színházi élmény feldolgozása	Szervezés, tervezés
HÚSVÉT	Kapcsolódó népi hagyományok megismertetése	Kézműves foglalkozások különböző technikákkal, díszítés
TAVASZVÁRÓ DÉLUTÁN	Hagyományteremtés, az óvoda kapuinak kinyitása, közös program a szülőkkel, óvodai közösség erősítése	Programok megtervezése, egyeztetése a többi csoporttal. szülői szervezet bevonása
ANYÁK NAPJA (május)	Édesanyák felköszöntése	Ajándék készítése, dalok, köszöntők tanulása, díszítés
GYERMEKNAPI KIRÁNDULÁS (május)	A gyerekek érdeklődésének megfelelő programok szervezése	Ötletek gyűjtése, tervezés, szervezés Busz lefoglalása, útiterv készítése
ÉVZÁRÓ-BALLAGÁS (június)	Hagyományteremtés Nagycsoportosok búcsúja az óvodától	Eddig tanult mesék, versek, dalok felelevenítése, tanulása, díszítés
VÍZ VILÁGNAPJA FÖLD VILÁGNAPJA	Hagyományteremtés Környezettudatos magatartás alakítása	Tervezés, szervezés

3.3 Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása óvodánkban

3.3.1 Az anyanyelvi, kommunikációs nevelés

- A heti tervezésben az anyanyelvi nevelési feladatokat, fejlesztési lehetőségeket, anyanyelvi játékokat tervezünk.
- Naponta leülünk az Ákombákom körbe, ahol lehetősége nyílik mindenkinek az aktuális témához hozzászólnia, megnyilvánulnia.
- Színházi bábelőadásokat, dramatikus játékokat helyben is szervezünk, 5-6/7 évesekkel színházba is ellátogatunk.
- Versmondó versenyt hirdetünk az 5-6/7 éveseknek.
- A csoportok kedvenc meséiből dramatizálnak, ezekre az alkalmakra meghívják az óvoda többi csoportját.
- Hetirendbe építve alkalmazzuk Gőbel Orsolya: Varázsmese, Varázsjáték módszerét.

Részletezve: Nevelési tervünkben

3.3.2 Értelmi fejlesztésünk és nevelésünk

- A tanulási tevékenységben a fejlesztési tartalmakat úgy tervezzük, hogy építünk a már idejéről rendelkező gyermekek előzetes tudására, tapasztalataira.
- A különböző területeken komplex nevelés folyik, célunk, hogy minden gyermek önmagához képest fejlődjön.
- Lehetőség szerint felhasználjuk a kompetencia alapú óvodai programcsomag egyes témáit.
- Projektmódszert alkalmazunk az óvodánkban évente 2-3 alkalommal, a projektek előkészítésében, megvalósításában változatos módon vonjuk be a gyermekeket és a szülőket (pl. gyűjtőmunka, otthoni ismeretgyűjtés, tapasztalás, projektzáráson való együttműködés).
- Évente egyszer azonos projektet dolgoznak fel a csoportok a saját megközelítésükben. Ezekbe is bevonjuk a szülőket. A projektek lezárására is nagy hangsúlyt fektetünk. Pl. kiállítás, tánccház, családi nap.
- A gyermekek számára tudatos problémahelyzeteket kínálunk, ahol problémamegoldó gondolkodásuk, kreativitásuk fejlődik.
- A tanulási folyamatot játékba integráltan, tevékenykedtetve, élményekre alapozva, párhuzamos tevékenységek felkínálásával szervezzük.
- Arra törekszünk, hogy minél több érzékszervet bevonjunk a tapasztalásba, amelyek felkeltik, és éberen tartják a vágyat a gyermekekben a környező világ megismerésére, a tanulás örömeinek átélésére.
- Évente legalább 2 alkalommal közös, családi pályázatot szervezünk, melyben számítnak a szülők aktivitására.
- Beépítjük napi gyakorlatunkba az OKOS(KOC)KA fejlesztő kockajáték-család egyes elemeit.
- Alkalmazzuk a Mozgáskotta módszert az 5-6/7 éveseknél kiemelten, a 3-4 éveseknél a szervezett mozgásba építve. Kihasználjuk a módszer értelmi képességekre gyakorolt hatását.
- Használjuk az interaktív tábla lehetőségeit az 5-6/7 évesek körében.
- A Kincsesláda programcsomagot alkalmazzuk.

Részletezve: Nevelési tervünkben

3.3.3. IKT eszközök használata óvodánkban

Célunk:

- A 3-7 éves korosztály informatikai műveltségének megalapozása, kommunikációs kultúrájának fejlesztése.

- Az IKT eszközök készségszintű alkalmazásának kialakítása a lehetőségekhez mérten.
- Az IKT eszközök felhasználása az óvoda-iskola átmenet hatékonyabbá tételéhez.
- Felzárkóztatás és tehetséggondozásra használjuk a DIOO programot.

Feladatunk:

- Az IKT eszközök használatát lehetőség szerint beépítjük a heti tervekbe, projektekbe.
- Tapasztalatszerzéssel, játékos módon fejlesztjük az IKT eszközök segítségével a kognitív és szociális képességeket.
- A technikai eszközök használatában jártasságot érjünk el.
- A szabad játék túlsúlyának megtartása mellett, lehetőséget biztosítunk az eszközök megismerésére, kipróbálására.

3.4 Tagóvodánk sajátos nevelési céljai

- **Környezetért felelős életvitel megalapozása** (Madarász ovi foglalkozások, Madárbarát óvoda, Zöld óvoda pályázaton való részvétel, kirándulások-alkalmi séták, megfigyelések szervezése).
- **Anyanyelvi és mozgásfejlesztés előtérbe helyezése** (Mozgáskotta módszer, Varázsjátékok, OKOS(KOC)KA fejlesztő kockajáték-család, DIOO)
- **Közösségi nevelés kihangsúlyozása** (közös programok, hagyományok, azonos értékrend, átjárhatóság, fontos emberi értékek, készségek elsajátítása mindennapi tevékenységekben a játék, a báb és drámapedagógiai eszközeivel, családok bevonása belső pályázatokon való részvételre).

3.4.1 Tagóvodánk sajátos nevelési céljaiból következő nevelési feladataink:

Környezetért felelős életvitel megalapozása

- Két alkalommal (2014, 2017-ben) nyertük el a Zöld Óvoda címet, melynek kritériumait folyamatosan teljesítjük, fejlesztjük.
- Létrehoztuk az ÖKOMBÁKOM Közhasznú Alapítványt, tevékenységeink támogatására.

Részletezve: Külső világ tevékeny megismerésére nevelés (5.3.3.)

Anyanyelvi és mozgásfejlesztés előtérbe helyezése

- Anyanyelvi fejlesztést játékok, mesék, mondókák, dalok, dramatizálás segítségével, tudatos tervezéssel valósítjuk meg.
- Bevezettük a Magyar Mozgáskotta módszert, emellett Gergely Ildikó új szellemű testnevelési elvei alapján szervezzük mozgásos tevékenységeinket.

Részletezve: Az anyanyelvi kommunikációs nevelés (3.3.1.)

Mozgás, edzés, szervezett mozgás (5.3.2.)

Közösségi nevelés kihangsúlyozása

- A jó közösség működéséhez szükséges szokásokat, szabályokat közvetítjük, betartatjuk. Fontos emberi értékek, készségek elsajátítását segítjük mindennapi tevékenységekben a játék, a báb és drámapedagógia eszközeivel.
- Kooperatív technikákat alkalmazunk, konfliktuskezelési megoldásokat mutatunk a felmerülő problémák megoldására.

Részletezve: Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés megvalósítása (3.2.)

4. Az óvodai élet megszervezésének elvei óvodánkban

4.1 Személyi feltételeink

Munkakör				
	óvoda- pedagógus	Óvodapedagógus/ fejlesztő pedagógus	pedagógiai asszisztens	dajka
szám	6	1	2	4

Óvodánkban, a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll.

Mi, óvodapedagógusok (és valamennyi segítő munkatársunk) modellt, mintát jelent a gyermekek számára; személyiségünk az elfogadó és szeretetteljes, támogató attitűdön alapszik.

A sajátos nevelési igényű és a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlesztése speciálisan képzett szakember közreműködését is igényli. Pedagógiai munkánkat segíti még logopédus, óvodapszichológus, utazó gyógypedagógus is.

4.2 Tárgyi feltételeink

Óvodánk épületét, udvarát, kertjét, berendezését oly módon alakítjuk, hogy a gyermekek biztonságát, kényelmét szolgálja, megfeleljen testméreteiknek, biztosítsa egészségük megőrzését, fejlődését, valamint, hogy lehetővé tegye a mozgás- és játékigényük kielégítését.

- Csoportszobáink berendezését úgy alakítottuk ki, hogy minden tevékenységhez elegendő hely álljon rendelkezésre, a gyerekek tudjanak kuckókat kialakítani. Lehetőség szerint tereket tudjunk választani, hogy mindenki nyugodtan tudjon tevékenykedni, játszani.
- Mozgásos játékokat a csoportszobában, jó idő esetén a teraszon, valamint a tornaszobában, széles folyosóinkon és az udvaron is szervezünk.
- A szerepjátékok továbbjátzására az udvaron is lehetőségük van a gyerekeknek: a nagyméretű beépített játékeszközök, az épület beugrói, többféle megoldást kínálnak. Mozgásos szabályjátékokra és kerékpározásra külön hely áll a gyerekek rendelkezésére.
- Gyűjtünk minden olyan tárgyat, anyagot, amelyeket a szerepjátékokhoz fel tudnak használni. Arra tanítjuk őket, hogy az elromlott tárgyakat javítsuk meg.
- A gyerekek játékeszközeit életkoruknak megfelelően válogattuk össze, előtérbe helyezve a mozgás- és a képességfejlesztő játékokat. Év közben is bővítjük, cseréljük ezeket. A gyerekekkel közösen is barkácsolunk játékeszközöket: szerepjáték, építőjáték kiegészítőket, társasjátékokat, kártyákat, memória játékot.
- Törekszünk az IKT eszközeink színesítésére, gazdagítására.

4.3 Óvodai életünk megszervezése

Gyermekeink egészséges, tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a *napirend* és a *hetirend* biztosítja a feltételeket. A fejlesztés feladatait megfelelő időtartamú, párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos tevékenységek tervezésével, szervezésével valósítjuk meg.

Óvodánk csoportszervezési elvei, gyakorlata:

- Tagóvodánk osztatlan életkorú csoportokkal működik.

- Figyelembe vesszük (ha megtehetjük) a szülők kéréseit, például lehetőség van arra, hogy a testvérek, vagy egy bölcsődei csoportból érkező gyerekek egy csoportba kerüljenek. Átjárhatóságot biztosítunk a csoportok között.
- Az SNI (sajátos nevelési igényű) és a BTM (beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarral) gyerekeket, lehetőség szerint, egyenlő arányban helyezzük el a csoportokban.
- Figyelünk a nemek arányára csoportszervezésnél.

4.3.1 Hetirend

A hetirend elsősorban az óvodapedagógust segíti abban, hogy nevelőmunkáját a folyamatosság, a rendszeresség, a tudatosság és a fokozatosság elve szerint végezhesse.

- A ciklusokban a tartalmi egység elvei alapján, komplex módon jelenítjük meg a tevékenységi formákat.
- Naponta lehetőséget teremtünk az anyanyelvi játékokra, éneklésre, vizuális tevékenységekre, verselésre, mesélésre a választhatóság elve szerint.
- A gyermekeknek naponta biztosítjuk a szervezett játékos mozgást az életkori és egyéni sajátosságokhoz igazítva (lehetőleg a szabadban), kihasználjuk a fenntartó által felkínált rendszeres, térítésmentes sportolási lehetőségeket (labdás torna, testtartást javító torna, úszás).
- Heti egy-két alkalommal minden csoportban, csoportbontásban, kötelező mozgást szervezünk (tornateremben vagy udvaron).
- A gyermekeknek lehetőséget adunk arra, hogy a megkezdett témát, tevékenységet kedvük szerint folytathassák a nap, a hét, a projekt folyamán.
- Különböző tanulási folyamatokat csoportbontásban végzünk: a szervezett mozgást, a külső világ tevékeny megismerését külön tartjuk a gyerekek fejlettségi szintjének megfelelően.
- A mozgásfejlesztés érdekében a tornaszoba maximális kihasználtságára törekszünk.
- A csoportszobán kívül, az udvaron, a teraszon is szervezünk kezdeményezéseket.
- Olyan külső foglalkozásokat szervezünk, melyek alakítják és mélyítik a gyermekek természethez, az állatokhoz, növényekhez, közvetlen környezethez való kapcsolatát.
- Hetirendünk tartalmazza a szervezett tanulás ütemezését.
- A délutáni választható foglalkozások térítésmentesek, az intézményben dolgozó óvodapedagógusok tartják. (Az aktuális nevelési év munkatervében található.).

4.3.2 Napirend

A napirend biztosítja a gyermek gazdag, változatos tevékenységét, az aktív és passzív pihenés életkornak és egyéni szükségletének megfelelő váltakozását. A közel azonos időpontban, rendszeresen visszatérő, ismétlődő tevékenységek érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek. A napirendet a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez igazítjuk.

Javasolt napirendek óvodánkban:

Szeptember 01. –május 31.

Június 01.-augusztus 31.

Időkeret	Tevékenység	Időkeret	Tevékenység
7.00-9.00	Érkezés a saját csoportba, szabadon választott tevékenységek	7.00-8.30	Érkezés az udvarra, szabadon választott tevékenységek

8.00- 9.00	Folyamatos reggeli (előtte mosdóhasználat)	8.30-9.00	Tízórai (előtte mosdóhasználat)
9.00-10.15	Játékba integrált egyéni és mikrocsoportos tevékenységek, kezdeményezések Egyéni fejlesztések	10.30-10.45	Gyümölcs- és zöldség elfogyasztása
9.50-10.15	Ákombákom-kör, mindennapos mozgás Gyümölcs-és zöldség elfogyasztása	9.00-10.45	Szabad játék az udvaron, közben szervezett, szabadon választott tevékenységek
10.15-10.30	Mosdóhasználat, testápolási teendők		
10.30-10.45	Készülődés az udvarra, öltözködés		
10.45 - 11.45	Szabad levegőn való tartózkodás, mozgás, játékok az udvaron	10.45-11.00	Udvari játékok elrakódása Hűsítő zuhanyozás
11.45 - 12.00	Készülődés az ebédhez, tisztálkodás	11.00-12.00	Szabad játék a csoportszobában, teraszon
12.00 - 12.30	Ebéd	12.00-12.15	Készülődés az ebédhez, tisztálkodás
12.30 -12.45	Mosdóhasználat, fogmosás, készülődés a lefekvéshez	12.15-12.45	Ebéd
12.45- 15.00	Alvás, csendes pihenő	12.45-13.00	Mosdóhasználat, fogmosás, készülődés a lefekvéshez
14.45 - 15.30	Folyamatos felkelés, mosdóhasználat, folyamatos uzsonna	13.00-14.45	Alvás, csendes pihenő
15.30 - 16.30	Szabadon választott játék csoportban, udvaron, egyéni fejlesztés	14.45-15.30	Folyamatos felkelés, mosdóhasználat, folyamatos uzsonna
17.00 - 17.30	Gyülekezés az ügyeletes csoportban, játék	15.30-17.30	Szabadon választott játék az udvaron

4.4. Óvodánk kapcsolatai

4.4.1 Az óvoda és a család kapcsolata

- Tavaszi KUKUCSKÁLÓ, nyílt délután: Ezen a napon várjuk az óvoda iránt érdeklődőket, leendő ovisokat. Betekintést nyerhetnek óvodánk mindennapjaiba.
- Tájékoztató szülői beszélgetés: A felvételt nyert gyermekek szüleinek a nevelési év megkezdése előtt szülői beszélgetést tartunk. Megismertetjük a szülőket a házirenddel, az óvoda szokásaival, szabályaival, hagyományaival.

- Családlátogatás: Lehetőleg minden gyermekhez elmegyünk a nevelési év elején, illetve alkalomszerűen.
- Napi kapcsolattartás: Elengedhetetlenül szükséges, hogy a szülő teljes mértékben tájékozott legyen a gyermekével történt napi lényeges eseményekről.
- Napi kiírás: A csoport életéről, mindenkori napi aktuális programokról tájékoztatjuk a szülőket.
- Havi program: A faliújságon közzé tesszük a csoport, a szülői közösség közös programjait.
- Honlap: Kihasználjuk az internet adta lehetőségeket, hogy naprakészen tájékoztassuk a szülőket az óvoda életében történt és várható fontosabb eseményekről.
- Szülői beszélgetések: Évente 3 alkalommal tartunk beszélgetést, az aktualitásokat figyelembe véve.
- Egyéni beszélgetés (fogadóóra): Évente kétszer (novemberben, májusban), és igény szerint szervezzük, ahol tájékoztatást kap a szülő gyermeke egyéni fejlődéséről, esetleges nevelési problémák megbeszélésére is sor kerül.
- Közös ünnepek, projektek, pályázatok: Születésnap, Luca nap, Belső pályázatok, Őszelő és tavaszváró délután.
- Szülői klubok (lásd: éves munkaterv).

4.4.2 Kapcsolatunk a társintézményekkel

4.4.2.1 Kapcsolatunk a bölcsődékkal

A kapcsolattartás formái:

- tapasztalatcsere a kisgyermeknevelőkkel
- mikulás ünnepség
- kisgyermeknevelők meghívása

4.4.2.2 Kapcsolataink a tagóvodákkal

- közös szakmai napok szervezése
- dajkai és pedagógiai asszisztensi hospitálási rendszer működtetése
- szülői klubok közös szervezése
- Az óvodapedagógiai napokon, szakmai konferencián részt veszünk.

4.4.2.3 Iskolákkal

- Külön faliújságon tesszük lehetővé az iskolák számára a bemutatkozást a szülőknek készített szóróanyag közzétételével.
- Az iskolába lépés évében megszervezzük óvodásaink számára az iskolai tanóra látogatást.
- Az iskolák által szervezett játékos programokra elkísérjük a gyerekeket.

5. Óvodai életünk tevékenységformái

5.1 A játék

A játék fel- tétélei	Feladataink	
	3-4-5 évesek	5-6-7 évesek
1. Nyugodt, családi légkör	<p>A csoportban kialakítjuk, az együttéléshez nélkülözhetetlen, a gyermekek életkorának megfelelő szabályokat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - alapvető udvariassági szabályok betartása (kérem, köszönöm); - egymás játékanak, játékterületének tiszteletben tartása; - a káosz elkerülése végett a felesleges eszközök elpakolása; - eszközök megfelelő használata; <p>Természetes, érzelem gazdag, elfogadó, mintaadó viselkedést közvetítünk. Állandóan, de nem erőltetetten vagyunk jelen a játéktevékenység során. Otthonról hozott ötletek, játékok folytathatók a csoportban. Különböző játékfajták egyidejű megjelenését biztosítjuk a csoportban.</p>	<p>Csoportban kialakított, az együttéléshez nélkülözhetetlen, a gyermekek életkorának megfelelő szabályokat elmélyítjük:</p> <ul style="list-style-type: none"> - A játékokat mindig elkérjük egymástól, nem elveszük. - Tiszteletben tartjuk egymás játékterét, nem romboljuk le, nem rontjuk el más játékát. - Közepes, másokat nem zavaró hangerő elérésére törekszünk. - Türellem fejlesztésére, szerepek felosztására, kooperáció lehetőségeit kihasználjuk a játék során. <p>Konfliktusok önálló megoldására ösztönözzük a gyerekeket, a megbeszélés módszerével.</p> <p>Természetes, érzelem gazdag, elfogadó, mintaadó viselkedést közvetítünk. Állandóan, de nem erőltetetten vagyunk jelen a játéktevékenység során. Otthonról hozott ötletek, játékok folytathatók a csoportban. Különböző játékfajták egyidejű megjelenését biztosítjuk a csoportban.</p>
2. Idő	<p>Hetirendünket, napirendünket úgy alakítjuk, hogy a gyerekek életkoruknak megfelelően, elegendő időt tölthessenek szabad játékkal.</p> <p>A délutáni játékidőt egyenértékűnek tekintjük a délelőttivel (eszközök, hely).</p> <p>Az udvaron töltött játékidőt hasznosan, sokszínűen használjuk ki (körjátékok, célba dobások, aszfaltrajz, fogócska, mindennapos mozgás, kompetencia játékok).</p>	
3. Hely	<p>A különböző játékfajták gyakorlásához a csoportszoba lehetőségeinek megfelelően teret biztosítunk (építőjátékok a szőnyegeken, társasjátékok, kirakók az asztalnál, szerepjátékoknak megfelelő hely).</p> <p>Megadjuk a lehetőséget arra, hogy a gyerekek önállóan változtassanak a játéktereken. Biztosítjuk a nagymozgások lehetőségeit a tornateremből felhozott eszközökkel is.</p> <p>A csoportszobában a bútorzat elrendezésével lehetőséget nyújtunk a kuckósításhoz, félrevonuláshoz.</p> <p>Az udvarra kivitt eszközök segítségével a játék folyamatosságát, sokszínűségét szeretnénk elérni.</p>	

A játék fel- tétélei	Feladataink	
	3-4-5 évesek	5-6-7 évesek
4. Eszközök	<p>Gyermekek életkorának, érdeklődésének megfelelő játékeszközök kerülnek a polcokra, elérhető helyekre.</p> <p>A fejlesztő játékokat az évsorán fokozatosan bővítjük, cserélgetjük.</p> <p>Minden játékfajta gyakorlására biztosítunk eszközt.</p> <p>A nagymozgásos játékokhoz időről-időre WESCO szivacsokat, BODY-ROLL-t, labdákat, ugráló asztalt és egyéb eszközöket hozunk a csoportszobába.</p> <p>A gyerekekkel közösen készítünk játék kiegészítőket (péksütemények, játékbeöntetek, bolti kiegészítők, társasjátékok), megismertetjük velük a legalapvetőbb barkácsolási technikákat, eszközöket biztosítunk a tevékenységhez.</p>	<p>Gyermekek életkorának, érdeklődésének megfelelő játékeszközök kerülnek a polcokra, elérhető helyekre.</p> <p>A fejlesztő játékokat az év során fokozatosan bővítjük, cserélgetjük.</p> <p>Minden játékfajta gyakorlására biztosítunk eszközt.</p> <p>A gyerekek fantáziájának és kreativitásának fejlesztése érdekében közösen is készítünk, barkácsolunk játék kiegészítőket.</p> <p>A nagymozgásos játékokhoz időről-időre WESCO szivacsokat, BODY-ROLL-t, labdákat, ugró asztalt és egyéb eszközöket hozunk a csoportszobába.</p> <p>A gyerekekkel közösen készítünk játék kiegészítőket (péksütemények, játékbeöntetek, bolti kiegészítők, társasjátékok)</p>
5. Élmények	<p>Az évsorán többször teszünk élményszerző sétákat az óvoda környezetében, az Állatkertben, Duna parton, Margitszigeten.</p> <p>Kirándulásokat, múzeum (Közlekedési múzeum, Mezőgazdasági múzeum) és színházlátogatásokat szervezünk.</p> <p>Részt veszünk az óvoda hagyományainak kialakításában, szorgosan ápoljuk csoportunk hagyományait.</p>	
6. Irányított játékok	<p>A szabad játék hangsúlyozása mellett irányított játékokat is tervezünk a csoportban: anyanyelvi játékokat, drámajátékokat, életkoruknak megfelelő kompetencia játékokat, fejlesztőjátékokat.</p>	

5.2 Munka jellegű tevékenységek óvodánkban

5.2.1 Naposi munka	Tevékenységek és fejlesztési lehetőségek
<p><u>3-4 évesek</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Ebben az életkorban naposi munka még nincs, azonban önként jelentkezés alapján ők is elvállalhatják ezt a tisztséget. Tízórainál és uzsonnánál saját maguk számára terítenek meg, hogy ezek a részmunkamozzanatok elvégzésével elsajátíthassák azokat az alapvető technikai készségeket, melyek a naposi munkafolyamatok végrehajtásához szükségesek. 	<ul style="list-style-type: none"> Nagymozgás Változó tempójú, irányú mozgással a tér bemozgása Finommotorika fejlesztés Különböző tárgyak megfogásával, elengedésével Egyensúlyérzék fejlesztés: Eszközök vitelével, víz öntésével.

<p><u>4-5 évesek</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • A napos-rendszer fokozatosan kerül bevezetésre. A naposokat köténnyel jelöljük, megismertetjük őket a napostáblával, hogy ők is követni tudják a kiválasztás rendszerét. • A naposok feladata az étkezéshez szükséges eszközök kiosztása, étkezés végén a szalvétatartó, szalvétás tálka elrakása. Segíthetnek az étel kiosztásában, pl.: kenyér, sütemény. • A feladatokat mindig meghatározott sorrendben végzik, hogy kialakuljon a munkavégzéssel kapcsolatos szerialitás. 	<ul style="list-style-type: none"> • Szem – kéz, szem láb koordináció alakulása. Mozgások folyamatos összehangolásával. • Testséma fejlesztés • Lateralitás fejlődése • Percepció fejlesztés • Térpercepció fejlődése • Bemozognak a teret, közben ügyelnek rá, hogy ne ütközzenek a tárgyakkal, egymásnak. • Letörlik az asztalokat, étkezés után összesöprik a morzsákat. • Alaklátás, formaállandóság • Alak, forma, méret: (lapostányér, kistányér, mélytányér, nagykanál, kiskanál felismerése, megkülönböztetése.)
<p><u>5-6/7 évesek</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Feladatuk nagyjából ugyanaz, de nagyobb önállósággal végzendő. • Feladatbővülés: ők tartják számon ki következik, az asztalon az evőeszközöket esztétikusan rendezzék el, fokozatosan ügyeljenek, mi kerül a tányér jobb és bal oldalára (hiszen kést is kapnak). Ők öntenek a kancsóból vizet társaiknak. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vizuális fejlesztés • Szemmozgás, szem fixációs működése • Vizuális zártság, egészlegesség (Mi hiányzik? Minek hol a helye?) • Esztétikai érzék fejlesztése • Akarati tulajdonságok fejlesztése: Kitartás, feladattudat, figyelemösszpontosítás fejlődése

Bevált jó gyakorlatok:

- A naposok az udvari játék vége előtt tíz perccel korábban jönnek be a dajka néivel, hogy legyen idejük nyugodtan átöltözni, és megteríteni az asztalokat.
- Egyhetes megbízással végzik feladatukat (a napi gyakorlás az ismeretektől a képesség és készségszintre emeléshez szükséges)
- A naposok munkáját a fokozatosság elvének érvényesítésével a segítségadáson, közvetett irányításon keresztül fejlesztünk az önállóság felé.
- A feladatokat mindig meghatározott sorrendben végzik, hogy kialakuljon a munkavégzéssel kapcsolatos szerialitás.
- A napos feladata az asztal megterítése, hogy „Jó étvágyat!” kívánjon saját asztalánál ülő gyerekeknek.
- A 6-7 évesek az ebéd utáni rendrakásban is segédkeznek.

<p>5.2.2 Egyéni megbízások, alkalomszerű munkák</p>	<p>Tevékenységek és fejlesztési lehetőségek</p>
<p><u>3-4 évesek</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Óvodapedagógus kérésének tegyenek eleget, illetve az óvodapedagógusnak spontán segítsenek. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mozgás, nagymozgás • Finommanipuláció
<p><u>4-5 évesek</u></p>	

<ul style="list-style-type: none"> • Szívesen kapcsolódjanak be az alkalmoszerű munkákba is, például gyümölcssaláta készítés, süteménysütés, terem díszítés, udvartakarítás stb. • Kért eszközöket hozzanak be, vagy vigyenek ki, üzeneteket adjanak át. A megbízatások kiosztásánál a fokozatosság elvét mindig betartjuk: először többen mennek egy tárgyat elkérni, csak a szomszéd csoportba küldjük őket stb. 	<ul style="list-style-type: none"> • Szem –kéz, szem – láb koordináció alakulása • Egyensúlyérzék fejlődése • Percepció fejlesztés • Vizuális fejlesztés • Tapintásos fejlesztés • Kinesztetikus észlelés • Térpercepció: • Alapvető téri irányok megismerése • Tárgyak, nagyobb elkerített terek egymáshoz való viszonyának megismerése • Verbális fejlesztés • Fejlesztő hatása kiemelkedő, hiszen a gyermeknek a pontos szóbeli magyarázat után önállóan kell cselekednie.
<p><u>5-6/7 évesek</u></p> <p>Bonyolultabb feladatokat is szívesen elvégeznek, melyet akár önállóan kell megszervezniük. A bejárando tér is bővül, például irodák, óvodatitkár szobája stb.</p>	

Bevált jó gyakorlatok:

- Óvodánkban rendszeresen készítünk valami finomságot a gyerekekkel, például egyszerűbb süteményeket, gyümölcssalátát stb.
- Tavasszal nagytakarítást tartunk, együtt elmoszuk a babakonyhai eszközöket, megfürdetjük a babákat, kimossuk a babaruhákat.
- Törekszünk rá, hogy az alkalmoszerű megbízatások is mindig önként vállalt, aktív tevékenységek legyenek. (Pl. tárgyak, üzenetek továbbítása, eltenni valamit stb.)

5.2.3 Növény és állatgondozás	Tevékenységek és fejlesztési lehetőségek
<p><u>3-4 évesek</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • A növényeket, az állatokat a gyerekek előtt, a gyerekekkel együtt gondozzuk. • A csoportokban szelektíven gyűjtjük a szemetet, a szelektív gyűjtőedényeket segítséggel már a legkisebbeknek is használják. • Ősszel bekapcsolódhatnak a levélgyűjtésbe • Télen segédkeznek a madáretetésben • Segítenek a rügyezés, csíráztatás, palántázás előkészítésében, figyelemmel kísérik a változásokat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mozgás • Nagymozgás • Finommanipuláció • Szem –kéz, szem – láb koordináció alakulása • Egyensúlyérzék fejlődése • Percepció fejlesztés • Vizuális fejlesztés • Szemmozgás fejlesztése • Szem fixációs működése • Vizuális memória fejlesztése
<p><u>4 – 5 évesek</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Folyamatosan közreműködnek az élősarok növényeinek, és állatainak gondozásában. • Ősszel magvakat, terményeket, leveleket gyűjtöttek az élősarokba. • Télen etetik a madarakat. • Egyre önállóbban használják a szelektív hulladékgyűjtő edényeket. 	<ul style="list-style-type: none"> • Térpercepció fejlesztése • A tér mozgásos észlelése, téri viszonyok bemozgása. • Téri irányok bemozgása. • Keresztcsatornák fejlesztése
<p><u>5 – 6/7 évesek</u></p>	

<ul style="list-style-type: none"> • Folyamatosan gondozzák az élősarok növényeit, állatait, akár felelősi rendszerben is. • Önállóan használják a szelektív hulladékgyűjtő edényeket, segítik ebben a kisebbeket is. • Segítenek ősszel az udvar rendben tartásában. (Levélgerelyezés, virágosláda gondozása) • Télen önállóan figyelik a madáretetőket, ha szükséges, madáreleséget kérnek, és feltöltik őket. • Részt vehetnek a hó eltakarításban, az utak rendben tartásában. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kinesztetikus érzékelés fejlesztése • (Például kapával a föld keménységének érzékelése) • Verbális fejlesztés • Tárgyak, névmások, növények, állatok, növényi részek stb. megnevezése. • Osztályozás • Formák, színek, méretek, hasonlóság, különbség. • Térbeli viszonyok megnevezése • Irányok, helyzet, idő megnevezése
---	---

Bevált jó gyakorlatok:

- A környezet, növény és kisállat gondozás során a gyermekek megismerkednek az egyes munkafolyamatokkal. Megtapasztalják, hogy hatással vannak környezetükre, a gondoskodás, felelősség érzését pl. etetés, környezet tisztítása, ültetés, locsolás, gerelyezés, etetés, stb.
- A növények és kisállatok beszerzése előtt körültekintően járunk el, csak az ANTSZ által engedélyezett élőlények kerülhetnek a gyermekek környezetébe!
- Minden csoportban akváriumot, helyezünk el, az óvoda folyosóján, kalitkában tartott pintyeket felváltva gondozzák a csoportok.
- A felnőtt által nyújtott mintával, irányítással alakítjuk ki a gyermekben az élőlények iránti gondoskodást, gondozást, a természet szeretetét (természetsarok, akvárium, madárodúk, madáretetők)
- Az udvaron változatos tevékenységeket kínálunk a gyerekeknek, például udvarrendezés, levélgyűjtés, homok visszasöpése a homokozóba, locsolás, virágültetés stb.)

5.3 A tevékenységekben megvalósuló tanulás gyakorlata óvodánkban

5.3.1 A tanulási folyamat szervezésének szempontjai óvodánkban:

- Komplexitásra törekszünk
- Tevékenykedtetésen alapuljon a tanulási folyamat
- Játékosság jellemezze
- Több érzékszervet érintsen
- A gyermekek érdeklődésére építsen
- Differenciálásra törekedjen
- Támaszkodjon a mérések, megfigyelések eredményeire
- Vegye figyelembe a gyermekek előzetes tudását
- Különböző tanulási folyamatokat csoportbontásban végzünk: a szervezett mozgást, a külső világ tevékeny megismerését külön tartjuk a gyermekek fejlettségi szintjének megfelelően
- A mozgásfejlesztés érdekében a tornaszoba maximális kihasználtságára törekszünk
- A csoportszobán kívül, az udvaron, teraszon is szervezünk kezdeményezéseket
- Olyan külső foglalkozásokat szervezünk, melyek alakítják és mélyítik a gyermekek természethez, állatokhoz, növényekhez, közvetlen téri és tárgyi környezethez való kapcsolatát.

5.3.3 Lehetséges formái:

A szervezett tanulás időpontjai a napirendben szerepelnek, heti ütemezésüket a csoportok heti rendjei tartalmazzák.	
A szervezett tanulás formái	
Kötött	Játékba integrált
<u>Szervezett mozgás:</u> Naponta 20-30 perc (szabadlevegőn) Nagytestnevelés hetente 1x <u>Tartásjavító torna:</u> 5-6-7 évesek hetente 1x (45 perc) <u>Varázsmese, varázsjáték:</u> 5-6-7 éveseknek (hetente 1x) <u>Kincsesláda foglalkozás:</u> projektekhez kapcsolódva <u>DIOO tehetséggondozó foglalkozás, egyéni</u>	<u>Verselés, mesélés:</u> Minden korcsoportnak naponta <u>Anyanyelvi játékok:</u> Naponta 5-10 perc <u>Ének, zene, énekes játék, gyermektánc:</u> Minden korcsoportnak hetente 1x <u>Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka:</u> 3-4 éveseknek hetente 1x 5-6-7 éveseknek hetente 2x <u>Külső világ tevékeny megismerése</u> 3-4 éveseknek hetente 1x 5-6-7 éveseknek hetente 1x
<u>A szervezett tanulás munkaformái:</u> <ul style="list-style-type: none">• Mikro csoportos (2 fő)• Kiscsoportos (5-6 fő)• Frontális• Egyéni	

6. Nevelési tervünk

Az egészséges életmód alakítása

Célunk:

- Kiegyensúlyozott, egészséges gyermekek nevelése.
- Az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés, szokásainak alakítása, belső igénnyé fejlesztése.
- Távlati célunk, hogy felnőtt életükben váljanak képessé egészséges, harmonikus életvitel kialakítására, életmódjukra vonatkozóan helyes döntések meghozatalára, konfliktusaik, problémáik megfelelő kezelésére.
- Kiemelt célunk a környezetért felelős életvitel megalapozása.

Általános feladataink:

- Az egészséges életmód fejlesztésére vonatkozó intézkedési tervet minden évben kidolgozzuk.
- Megfelelő szakemberek bevonásával- szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve-speciális, gondozó, prevenció és korrekció testi, lelki nevelési feladatok ellátása.
- A gyerekek önállóságát differenciáltan fejlesztjük, egyéni bánásmódot alkalmazunk.
- Hiteles, követésre méltó, modell értékű felnőtt viselkedési mintát nyújtunk gyerekeknek, szülőknek (pl. személyi és környezet higiénia, pozitív személyiségjegyek, egészséges életvitel, kulturált beszéd és viselkedés stílus, stb.).
- Az egészséges életvitel igényét kialakítjuk, fejlesztjük. Az egészséges életmódhoz, a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokásokat megalapozzuk.
- Megfelelünk a Zöld óvoda kritériumainak.
- A papírt, használt elemeket folyamatosan gyűjtjük óvodai szinten.
- Speciális környezetvédelmi, és egészségvédelmi projekt heteket szervezünk a témában.
- A szabadban töltött időt tartalmasan kihasználjuk. Évente legalább két kirándulást szervezünk, illetve alkalmanként sétálunk, megfigyeléseket szervezünk.
- Betartjuk a hőségriadóra és a szmog riadóra vonatkozó előírásokat
- A gyermekeket minden évben baleset- és tűzvédelmi oktatásban részesítjük.
- Távol tartjuk, illetve eltávolítjuk mindazt a gyermekek környezetéből, ami balesetet okozhat.
- Folyadékról a csoportszobában és az udvaron is gondoskodunk.
- Hőségriadó, illetve nyári meleg alkalmazásával szellőztetéssel, árnyékolással, ventilátorral hűtjük a csoportszoba levegőjét.
- Hűsítő- frissítő zuhanyozást biztosítunk.

I. Feladataink az étkezés területén

- Esztétikus, nyugodt környezet biztosítunk az étkezések alatt. A kulturált étkezési szokásokat minden esetben betartjuk és betartatjuk.
- A reggelinél és az uzsonnánál önkiszolgálást, ebédnél naposi rendszert alkalmazunk.
- Megfelelő időt, eszközöket biztosítunk az említett tevékenységek elvégzésére (terítés, asztal leszedése).
- A bemutatás, gyakoroltatás, segítségnyújtás, ellenőrzés, és értékelés módszerét differenciáltan alkalmazzuk.
- Mindenkinek állandó helyet alakítunk ki az asztaloknál (ezt szükség esetén, évente legalább egyszer, megváltoztathatjuk).
- A naposságot heti váltásban vezetjük be, naposi táblán jelöljük.
- Az étkezések során biztatjuk a gyerekeket arra, hogy kóstoljanak meg minden ételt és az új ízek-től se ijedjenek meg.
- A reggeli és az ebéd közötti időben gyümölcsöt, zöldséget kínálunk, ezt a csoportban, teraszon vagy akár az udvaron is elfogyaszthatják.
- Születésnapokon és kiemelt ünnepi alkalmakon kívül (lehet: óvoda születésnapja, farsang, illetve a csoport által meghatározott más esemény) édességet nem kínálunk a gyerekeknek.
- A folyadékot, a gyerekek és felnőttek számára elérhető helyen, egész nap biztosítjuk (csoport szobában tálalópult, udvaron zsúrkocsi).
- Csökkentjük a különösen magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlen zsírtartalmú ételek fogyasztását. Ösztönözzük a zöldségek, gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztását. A gyümölcspótlást központilag biztosítjuk. Ünnepeink középpontjába nem a sütemények és

nasik fogyasztását tesszük. A szülőket meggyőzzük, hogy a rituálék ennél fontosabbak (pl: születésnapoknál). A gyermekek fejlődése és jó közérzetük megteremtése érdekében megismerjük étkezési szokásaikat, kedvelt ételeiket, esetleges érzékenységet, ellenérzésüket bizonyos ételekkel szemben.

II. Feladataink az öltözködés területén

- A csoport összetétele lehetőséget ad arra, hogy a nagyobb gyerekek segíthessék a kisebbeket.
- Kérjük a szülőket, hogy a gyerekek öltözéke célszerű és többretegű legyen. Hozzanak tartalék ruhát is. (A ruhák, cipők legyenek jellel ellátva).
- A testnevelés, és egyéb mozgásos foglalkozásokra váltó ruhát kérünk (olyan cipővel, ami jól tartja a gyerekek lábát, pólót, rövidnadrágot).
- A csoportszobában benti, az udvaron, pedig kinti ruhában vagyunk, és kötelező a váltócipő.
- Ügyelünk a tisztaságra, az öltözőszekrények rendben tartására.

III. Feladataink a testápolás területén

- Az eszközöket, a gyerekek által könnyen elérhető helyen biztosítjuk.
- Kialakítjuk a helyes testápolásra való igényt.
- A tevékenységek helyes sorrendjének kialakulását képek, piktogramok kihelyezésével segítjük.
- Kedves, odafigyelő magatartásunkkal oldjuk a gyerekek szorongását (akkor mehetnek WC-re, amikor akarnak, és szükségleteiket társaiktól elválasztva, nyugodt körülmények között végezhetik el).
- Gyakoroljuk a helyes orrfújást és zsebkendő használatot.
- Szakember bevonásával segítjük a fogápolási ismeretek elsajátítását.

IV. Feladataink a pihenés területén

- A csoportokat kiszellőztetjük, a pihenés alatt levegőcserét biztosítunk, a termet elsötétítjük.
- Mesével, mese lámpával, altató dalokkal, versekkel a pihenéshez szükséges nyugodt légkört megteremtjük. Elalvás előtt mindenkit megsimogatunk.
- A gyerekek maguk mellé vehetik otthonról hozott, kedvenc plüss játékukat.

V. Feladataink a mindennapos mozgás területén

- Új szellemben tartjuk a mindennapos szervezett mozgást. (Gergely Ildikó módszere alapján).
- Egy-egy játékot többször ismétlünk, a szabályokat közösen alakítjuk.
- Lehetőség szerint a mozgást az udvarra szervezzük.
- **A kint töltött idő első vagy utolsó fél óráját tesszük szervezetté. Ehhez biztosítjuk a megfelelő eszközöket.**
- **Nagymozgásokhoz szükséges eszközöket biztosítunk alkalmanként a csoportszobában, teraszon, folyosón, udvaron.**

VI. Feladataink a helyes életritmus kialakítása területén

- Megfelelő napirenddel segítjük elő a helyes életritmus kialakulását.
- A szülőket arra ösztönözzük, hogy legkésőbb kilenc óráig érjenek be a gyerekek a csoportba.
- A napirendet rugalmasan szervezzük, a gyerekek igényeit figyelembe vesszük, melyben kiemelt helyet foglal el a játék.
- A napi tevékenységeket rendszeresen, megszokott időben, módon végeztetjük (a helyes életritmus így kialakul).
- Az élményen, tevékenykedtetésen alapuló tanulás ütemezését a Heti rendünk tartalmazza.
- A heti rend segít minket abban, hogy nevelőmunkánkat a folyamatosság, a rendszeresség, a tudatosság és a fokozatosság, komplexitás elve szerint végezhessük.
- A szülőket tájékoztatjuk a csoport napi és heti rendjéről (faliújság, honlap).
- Nyári időszaknak megfelelő napirendet használunk.

VII. Feladataink a környezettudatos magatartás kialakítása területén

- Szelektív hulladékgyűjtés megvalósítása a csoportszobában.
- Kisállat, kiskert gondozása.
- Újrahasznosítás lehetőségeinek kihasználása (pl.: barkácsolás, játékkészítés alkalmával).
- Fenntarthatósági projekt megtervezése, megszervezése.
- Megemlékezés a zöld projektekről.
- Részvétel papír és elemgyűjtésben.

Az érzelmi, erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés megvalósítása

1. Beszoktatás, visszazoktatás

Célunk:

A gyermekek a beszoktatás folyamán ismerjék meg új környezetüket. A családi nevelés és az óvodai élet közötti átmenet zökkenőmentes legyen, valamint megalapozzuk az érzelmi biztonságot.

Feladataink:

- Az óvodai előjegyzés előtt nyílt nap „Kukucsáló” nap szervezünk, ahol a leendő óvodások megismerkedhetnek az óvoda helyiségeivel, az óvodapedagógusokkal és dajkákkal, és betekintést nyerhetnek óvodánk mindennapjaiba.
- Az óvodai beiratkozást követően tájékoztató szülői beszélgetést tartunk, ahol a szülőket hasznos információkkal látjuk el a beszoktatást, az óvodai életet illetően, felhívjuk figyelmüket honlapunk folyamatos követésére.
- Felajánljuk a családlátogatás lehetőségét, ahol a gyermeket saját környezetében látogatjuk meg. A szülőkkal közelebbi kapcsolat alakítunk ki a kötetlen beszélgetés alatt. A családlátogatás időpontjáról a szülők és az óvodapedagógusok közösen döntenek. A családokhoz nyitottan, előítéletektől mentesen közeledünk. Tapasztalatinkról feljegyzéseket készítünk, amit a gyerekek portfóliójában helyezünk el.
- Az óvodai nevelési év kezdete előtt játszó délelőttöt szervezünk, melynek alkalmával a leendő óvodásaink, szüleikkel kézen fogva, ismerkednek új környezetükkel, csoporttársaikkal.
- A szülőkkal megismertetjük a beszoktatás formáit, lehetőségeit: folyamatos, fokozatos, anyás beszoktatás (5 munkanap). Pozitív kommunikációval törekszünk a bizalom kialakítása, hogy a szülők elfogadják véleményünket a beszoktatással kapcsolatban.

- A visszazoktatás során, mintaadással, türelmes hozzáállással, játékos gyakorlatok során fel-levenítjük a csoport szokás-szabályrendszerét.

2. Szokás- szabályrend biztosítása

Célunk:

Egységes szokás- és szabályrendet alakítunk ki közösen.

Arra neveljük a gyerekeket, hogy egymás tevékenységét, emberi mivoltát mindenkor tiszteletben tartsák.

Feladataink:

- Az alapvető udvariassági szokások betartatása: köszönés, kérés és megköszönés.
- Környezetünk védelmére nevelünk.
- A tűz-és balesetvédelmi szabályokat minden évben ismertetjük, gyakoroltatjuk.
- Konfliktuskezelő technikákat tanítunk drámajátékokkal, mintaadással.
- Rendrakás idejét csengővel, dallal, furulyával jelezzük. A játékeszközök helyét, amennyiben szükséges, fotók segítségével jelöljük.
- Az udvari játék szabályait következetesen betartatjuk: eszközök helyes használata, balesetmentes játék, egymásra figyelés, udvarra és udvarról való közlekedés, gyülekezés saját helyen felmenetelkor.
- Gyalogos és tömegközlekedési szabályokat tanítunk: táblák, lámpák, zebra, tömegközlekedési eszközök ismerete. Kerékpáros közlekedés szabályainak gyakorlása.

3. Értéorientált közösségi nevelés

Célunk:

A közösségi nevelés segítségével kialakítani, fejleszteni gyermekeinkben az együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség alapvető értékeit. Célunk az együvé tartozás érzésének erősítése, a kölcsönös bizalom légkörének megteremtése.

A gyerekek nyitottságára építve hozzásegíteni őket, hogy megismerjék szűkebb és tágabb környezetüket. Megalapozni a szülőföldhöz való kötődésüket a hagyományok ápolásával, ünnepek, rendezvények, kirándulások szervezésével.

A csoportok összetételéből adódóan célunk a multikulturális neveléssel a másság, sokszínűség elfogadtatása. látóköriük szélesítése.

Feladataink:

- *A szűkebb közösség (csoport)* (csoport hagyományok: születésnap, délutáni pihenéshez kötődő szokások, csoport ünnepei) és *tágabb (óvoda) közösség* folyamatos építése (közös programok, hagyományok, ünnepek, közös projektzárások, kirándulás, bábszínház,).
- *Szülői közösséget* folyamatosan erősítjük, a Szülői szervezet segítségével (közös kirándulások, munkadélutánok, ünnepek, szülői beszélgetések alkalmával, családi beszélgetések).
- *A napirendet* rugalmasan szervezzük, figyelembe vesszük a gyerekek igényeit. A szülők legyenek partnereink abban, hogy 9 óráig beérkezzenek a gyerekek az óvodába. Elegendő időt biztosítunk a gondozási és önkiszolgálási feladatok elvégzésére. Az érkező gyermekek felrakják a jelüket a „Megérkeztem táblára”, majd hazamenetelkor leveszik. Mindennap Ákombákomp kört tartunk, melyben megbeszéljük: hányan vagyunk, ki hiányzik, milyen

nap- hónap-évszak van, milyen várható események következnek a csoport életében, drámajátékokat, anyanyelvi játékokat játszunk. A délutáni pihenéshez nyugodt, meghitt, csendes légkört alakítunk ki. Két napirendet használunk, amelyek az évszakokhoz, és a nevelési év rendjéhez igazodnak.

- Drámajátékokat, kooperatív technikákat, motivációs táblajátékot (PLUKKIDO) alkalmazunk, konfliktuskezelési technikák mutatunk a felmerülő problémák megoldására. A gyermekek között kialakuló *baráti kapcsolatokat* támogatjuk.
- A varázsmese alkalmazásával segítjük az érzelmek kifejezésének elsajátítását.
- Képes havi naptárt vezetünk, melyben az állandó és egyszeri programokat is követhetik a gyerekek.
- Alkalmat teremtünk *a közös élményszerzésekre*: A célok elérése fejleszti kitartásukat, feladattudatukat, erősíti pozitív jellemvonásaikat: papírgyűjtés, elemgyűjtés, közös kirándulások, közös ünnepek, séta az óvoda körül, múzeumlátogatások, közös pályázatokon való részvétel, közös projektek kidolgozása.

Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

1. Az anyanyelvi kommunikációs nevelés

Célunk:

- Bátran és helyesen, a magyar nyelv ritmusának, hangsúlyozásának, szabályainak megfelelően beszélő, érzelmeiket, gondolataikat kifejezni tudó gyermekek nevelése, akik megfelelő hangerővel, helyesen ejtett hangokkal beszélnek.
- Kooperációs-kommunikációs képességek fejlesztése komplex tevékenységek által, ezáltal az életre nevelés elősegítése.
- A nyelvhasználat terén jelentkező nehézségek leküzdése.
- Tág tér biztosítása az egyéni fejlődéséhez. Olyan légkört teremtése, ami feloldja a sajátos nevelési igényű gyerekek gátlásait.

Feladataink:

- Olyan biztonságos, elfogadó, szeretetteljes légkört teremtünk, amely segíti a gyermek szabad önkifejezését, közlési vágyát elősegíti.
- Fejlesztjük az anyanyelvi kifejezőkészséget, a kommunikáció különböző formáinak alkalmazásával, helyes minta és szabálykövetéssel. A felnőtt helyes és szép beszéde, utánzásra méltó példa kell, hogy legyen. Mondanivalónkat a gyerekek számára érthetően közöljük, használjuk a képszerű kifejezéseket.
- Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelünk, mely során figyelmet fordítunk a gyermekek természetes beszéd és kommunikációs kedvének felkeltésére, fenntartására, megnyilvánulásai, kérdéseik támogatására, és a válaszok megfogalmazására.
- A nyelvi nevelést szolgáló játékokat, játékos tevékenységeket szervezünk, játékos helyzetek folyamatos lehetőségének megteremtésével a verbális és metakommunikációs eszközök – hanglejtés, hangerő, hangszín, ill. tekintetváltás, arcjáték, gesztusok, mimika, testbeszéd – használatát gyakoroljuk.
- Bővítjük szókincsüket, beszédészlelésüket, beszédmegértésüket fejlesztjük.
- A természet és a társadalmi környezet jelzéseinek, nonverbális közléseinek észrevételét, megismertetését.
- Jó kérdések (következtetést, összefüggés felismerését segítő, kifejtendő) feltevésével a gyermekek gondolkodását fejlesztjük, párbeszédhelyzeteket alakítunk ki.

- Az óvodába lépéstől kezdve figyelemmel kísérjük a gyerekek egyéni beszéd-sajátosságait és beszédfejlődését, bevonjuk a logopédust, fejlesztő pedagógust.
- Az idegen anyanyelvű gyermekek beszédfejlődését hangsúlyozottan segítjük.
- A gyermekek ismereteit, tapasztalatait rendszerezzük, bővítjük, az értelmi képességeket és a kreativitást fejlesztjük.
- Különös gondot fordítunk a taktilis-kinesztetikus mozgásra, előnybe részesítjük a cselekvő kísérletezést és tapasztalatszerzést, tárgyi cselekvést, és mindezt helyesen kommunikálva a gyermek felé.
- Naponta leülünk az Ákombákomp körbe, ahol lehetősége nyílik mindenkinek az aktuális témához hozzászólnia, megnyilvánulnia.
- Foglalkozásokon, kötetlen beszélgetéseken is bátorítjuk őket élményeik, gondolataik, véleményük kifejezésére, kérdések feltevésére.
- Mikrocsoportos foglalkozások keretében mindhárom korcsoportban anyanyelvi fejlesztést kezdeményezünk a hét bármelyik napján.
- A várakozási időt anyanyelvi játékokkal töltjük ki.
- Színházi bábelőadásokat, dramatikus játékokat szervezünk a tornaszobában.
- Egy mese előadásával megemlékezünk a Magyar népmese napjáról.
- Ismert vagy közösen kitalált meséket dramatizálunk.
- Különféle tevékenységek során, egyéni differenciált fejlesztést valósítunk meg.
- A téri irányokat gyakoroljuk, elmélyítjük mozgáskotta módszer segítségével is.
- Az ingerszegény környezetből, szegényes nyelvi szókinccsel érkező gyermekekkel differenciáltan foglalkozunk (beszédkedv felkeltése, kapcsolatteremtéshez szükséges nyelvi kommunikációs ismeretek, jártasságok, készségek fejlesztése, elsajátítása).
- Naponta helyet és időt biztosítunk a mesélésnek, verselésnek, mondókázásnak. (A délutáni pihenőnél is éneklünk, zenét hallgatunk, és mesélünk a gyermekeknek.)
- A könyvek szeretetére, azokkal való helyes bánásmódra tanítjuk a gyerekeket. (Saját óvodai könyvtárunk alkalmas a könyvek megszerettetésére, könyvnézegetés közben a szóbeli kifejező-készség fejlesztésére, szókinccsbővítésre, 1-1 téma könyv általi felfedezésére. Lehetőség szerint könyvtárba is ellátogatunk a nagycsoportos gyermekekkel. Író- olvasó találkozó szervezése, látogatás könyvesboltba).

2. Értelmi fejlesztés és nevelés

Célunk:

- Megteremteni annak lehetőségét, hogy tevékenykedések, cselekvések során fejlődjenek egyéni képességeik.
- A gyermek értelmi képességei (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és kreativitása fejlődjön.
- Az értelmi nevelés épüljön a gyermekek kíváncsiságára, tapasztalataira, élményeire, ismereteire és érzelmi motiváltságára.

Feladataink:

- A gyermekek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző élethelyzetekben való gyakorlása. Szívesen fogadjuk ötleteiket, probléma feltevésüket.
- Nagy hangsúlyt fektetünk már a tervezésnél a finommotorikát fejlesztő, a konyhatechnológiai, és az udvari tevékenységekre.
- Szervezett mozgás keretében a játékos mozgásfejlesztésre tesszük a hangsúlyt. A foglalkozásokat az udvarra és a teraszra szervezzük.

- Projekt terveinkben változatos, életkoronként differenciált tevékenységeket tervezünk. Nagyobbaknál figyelembe vesszük az előző évben tanultakat, meglévő ismereteikre építünk.
- Folyamatosan figyeljük a gyerekek motivációs bázisát, aktuális témaérdeklődésüket.
- Módszertani szabadságunk tükrében döntünk a kezdeményezések, illetve kötött foglalkozások megvalósításának formájáról.
- A foglalkozások, kezdeményezések szervezésénél a differenciálás segítésére páros, mikro-csoportos, kiscsoportos, munkaformák változatos szervezését tartjuk szem előtt.
- Bizonyos fejlesztési területeket osztatlan életkorú csoportjainkban csoportbontásban alkalmazunk. (szervezett mozgás, matematikai nevelés, varázsmese- varázsjáték)
- Arra törekszünk, hogy minél több érzékszervet bevonjunk a tapasztalásba.
- Biztosítjuk a gyermekeknek azokat a változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül tapasztalatokat szerezhetnek a természeti és társadalmi környezetről, építve a gyermekek érdeklődésére, kíváncsiságára, mint életkori sajátosságra.
- Évente négyszer Madár ovi” komplex foglalkozáson mélyítjük ismereteinket környezetünkről.
- Követjük, fejlesztjük a gyermekek képességeit, képzeteit, gyakoroltatni a megismerési funkciókat. Segítségünkre vannak a DIOO, a logopédus, fejlesztő pedagógus egyéb mérései, tapasztalatai.
- Tapasztalatokat szerzünk mozgásfejlettségükről, fejlesztjük a finommozgásokat, nagymozgásokat, a térészlelést, segítjük a testséma, testtudat kialakulását.

Szakemberek segítségét kérjük munkánkhoz (fejlesztőpedagógus, logopédus, utazó gyógypedagógus, óvodapszichológus)

7. Tanulási tervünk

1. Művészeti nevelés

1.1 Mesélés, verselés

Célunk: Népi- és népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi-, klasszikus és kortárs, illetve más kultúrák irodalmi műveinek feldolgozása, megismerése.

	3-4 év	4-5 év	5-6-7 év
A fejlesztés tartalma:	<ul style="list-style-type: none"> - 8-10 mondóka, vers megtanulása - 8-10 mondóka, vers meghallgatása - 10-12 mese - Hőcögtető, lovagoltatók, hintáztatók, ujjkiszámoló, altatók, mozdulattal kísért mondókák- versek ismételtetése. - Ismerkedés síkbábokkal, ujjbábokkal. - A mese, versmondás, bábozás és dramatizálás szokásainak, szertartásainak kialakítása. 	<ul style="list-style-type: none"> - 2-3 kiolvasó - 6-7 (8-10 rövid sorból álló) vers - állatmesék, halmozó és láncmesék, egyszerűbb szerkezetű tündérmesék - 12-14 mese Témája: környezet, időjárás, természeti jelenségek, tárgyak, állatok. - Ismerkedés a tenyérbábokkal. - A játékokban megjelenjenek a mesei fordulatok. - Vállaljanak szerepet a dramatizálásban. 	<ul style="list-style-type: none"> - 4-5 kiszámoló - 15-20 vers - 14-16 mese Témája: folytatásos mesék, verses mesék, mese regények, tündérmesék - A képek alapján elmesélik a mese történetét. - Van néhány kedves mesehősük, a vele megtörtént dolgokat beleviszik játékokba. - Az ismert mesei motívumokat elbábozzák, dramatizálják, lerajzolják.

	3-4 év	4-5 év	5-6-7 év
	<ul style="list-style-type: none"> - Az önkifejezési lehetőség felkínálása, saját mese és versalkotásra buzdítás. - Beszédkedvük felkeltése. - Könyvnezegetés szokásainak alakítása. - Rövidebb mesék megtekintése diafilmen. - A báb- és színházi előadások szervezése. 	<ul style="list-style-type: none"> - Közös mese kitalálásában vegyenek részt. - Rövidebb mesék, természetfilmek megtekintése diafilmen és DVD-n - A báb- és színházi előadásokon szívesen és aktívan vesznek részt. 	<ul style="list-style-type: none"> - Részt vesznek versmondó és mesemondó versenyen, kerületi szinten is. - Közös mese kitalálásában vesznek részt. - Rövidebb mesék, természetfilmek megtekintése diafilmen és DVD – n. - Bábok készítése saját elképzelés alapján. - A báb- és színházi előadásokon szívesen és aktívan vesznek részt. - Báb és színházi előadások létrehozásában személyesen is részt vesznek.

1.2. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

	3-4 év	4-5 év	5-6-7 év
A fejlesztés tartalma:	<p>Dalanyag:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 5-7 mondóka (8-12 ütem) - 10-14 dalos játék - 2-3 műdal <p>A dalok megoszlása és aránya:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sz-m: 3-4 dal - l-sz-m: 3-4 dal - sz-m-r-d: 2 dal - d,-l-sz: 1 dal <p>A játékok elsősorban két-személyes jellegűek (felnőtt- gyermekkel), egyszerű - utánczó mozgással kísért játékok.</p> <p>A zenehallgatás anyaga: Különböző egyszerű népdalok, műdalok, énekelve vagy hangszerrel kísérve.</p> <p>Fejlesztési feladatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> - A zene figyelmes, érdeklődő meghallgatására, befogadására nevelés. - A magasabb és mélyebb hangok (beszéd, ének, 	<p>Dalanyag:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 4-6 mondóka (4-6 motívum) - 12-15 dalos játék - 3-4 műdal <p>A dalok megoszlása és aránya:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sz-m: 2-3 dal - l-sz-m: 2-3 dal - m-r-d: 2-3 dal - sz- m-d: 2-3 dal - sz-m-r-d: 2-3 dal - d,-l-sz: 1-2 dal - m-r-d,-l: 1 dal <p>A játékok csoportos jellegűek: körjáték, szerepcserélő, sorgyarapító, párválasztó játékok.</p> <p>A zenehallgatás anyaga: Magyar és más népek dalai, a világ zeneirodalmából válogatott énekes és hangszeres műzene. Könnyű kánonok és kétszólamú dalok.</p> <p>Fejlesztési feladatok:</p>	<p>Dalanyag:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 4-6 mondóka (6-12 motívum) - 16-20 dalos játék - 5-6 műdal <p>A dalok megoszlása és aránya:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sz-m: 2 dal - l-sz-m: 2 dal - m-r-d: 1-2 dal - sz- m-d: 1-2 dal - sz-m-r-d: 2-4 dal - m-r-d,-l-sz: 2 dal - l-sz-f-m-r-d: 6-8 dal - r-d,-l-sz: 2 dal <p>A játékok változatos formáival ismerkednek: új térformákkal, sor és ügyességi játékokkal, esztétikus mozgást igénylő párszereplős játékokkal, bonyolultabb mozgást igénylő játékokkal.</p> <p>A zenehallgatás anyaga: Magyar és más népek dalai, a világ zene irodalmából</p>

	3-4 év	4-5 év	5-6-7 év
	<p>hangszer) felismerése és térbeli érzékeltetése.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Változatos szövegű és dallamú motívumok visszaéneklése 5 hangterjedelemben. - A halk és hangos közötti különbség megfigyelése, felismerése, alkalmazása, beszéden, zörejeken. - Különböző zörejek, 2-3 dallam játszóhangszer és ritmushangszer hangszínének felismerése. - Az egyenletes lüktetés érzékeltetése, mondókázás - éneklés közben, játékos mozdulatokkal. - Egyszerű ritmusjátzó hangszerek használata. - A spontán zenei alkotó kedv felébresztése énekes beszéddel, mondókákkal, dalokkal. - A szülőföld értékeinek átörökítése, énekes népszokások, népi mondókák, dalos játékok, valamint a népzene megismertetése, megszerettetése által. 	<ul style="list-style-type: none"> - A magasabb és mélyebb hangok megkülönböztetése. - Szöveges motívumok visszaéneklése változatos dallam és ritmus fordulattal. - A halk és hangos fogalom-pár megértése és alkalmazása egyénileg is. - Dalok felismerése dúdolásról vagy hangszerjátékról. - Finomabb hangszínek különbségének meghallása (zörejek, beszéd, zenei hangok, környezet hangjai). - Egyenletes lüktetés kifejezése játékos mozgással, tapssal, körbejárással. - A dalok és mondókák ritmusának kiemelése. - Egyszerű játékos mozgások egyöntetű végzése. - Hangszerek használata a lüktetés és ritmus kifejezésére. - Ritmushangszerek készítése saját kezűleg. - A szülőföld értékeinek átörökítése, énekes népszokások, népi mondókák, dalos játékok, valamint a népzene megismertetése, megszerettetése által. - Igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások segítségével a gyermek zenei képességeinek és zenei kreativitásának alakítása. 	<p>válogatott énekes és hangszeres műzene. Könnyű kánonok és kétszólamú dalok.</p> <p>Fejlesztési feladatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> - A halk és hangos különbsége más fogalompárokkal összekötve. - Dallam felismerés jellegzetes kezdő vagy sajátos belső illetve záró motívumról is. - Dallambújtatás, finomabb hangszínek megfigyelése, megkülönböztetése a természetben, a környezetben hallható zörejekben, beszéd és énekhangokban, valamint hangszeresen játszott zenében. - Beszédhangszín és hangsúly megváltoztatásával a mondat értelmének változtatása. - Néhány hangszer hangjának és játékmódjának megismerése eredetiben. - Az egyenletes lüktetés és dal-ritmus megkülönböztetése. - A dalok ritmusának hangoztatása belső hallás alapján. Dalok és mondókák felismerése ritmusról. - Ritmusvisszhang. - Dallamok kitalálása versekhez, mondókákhoz. - Játékos mozdulatok kitalálása. - A szülőföld értékeinek átörökítése, énekes népszokások, népi mondókák, dalos játékok, valamint a népzene megismertetése, megszerettetése által.

	3-4 év	4-5 év	5-6-7 év
			- Igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások segítségével a gyermek zenei képességeinek és zenei kreativitásának alakítása.

1.3. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

	3-4 év	4-5 év	5-6-7 év
A fejlesztés tartalma:	<ul style="list-style-type: none"> - Képalakítás, firkálgatás, rajzolgatás, festés, a gyermekek kedve, érdeklődése szerint, képzeteik, emléképeik, képzeletük nyomán. - Tetszés szerinti színválasztás, színhasználat. - Játék közben színes anyagok, tárgyak szétválogatása. - Beszélgetés, mesélés a rajzokról. - Az ábrázolás próbálgatása a megszokott formájú, nagyságú és színű felületen, változatos anyagú papírokon. - Képek készítése festéssel, rajzolással, ragasztással, karcolással, nyomattal. - Rajzolás nagyobb felületre. - Plasztikai munkák tetszés szerinti különféle formák, tárgyak gyurkálása, formálgatása és díszítése. - Apróbb tárgyak válogatása, csoportosítása nagyságuk, színük szerint. - Képlékeny, könnyen megmunkálható anyagok használata (homok, hó, agyag, lisztgyurma, liszt, papírok, dobozok, termések, fonalak, fadarabok, textil darabok). 	<ul style="list-style-type: none"> - Képalakítás, rajzolás az udvaron, az aszfalton. - Emberalakok, környezet, tárgyak rajzolása saját elképzelés alapján, különböző cselekményes jelenségek, mese- vers megjelenítéseként. - Képek festése egyénileg választott színekkel. - Vékonyabb - vastagabb vonalak, tagoltabb formák, részformák, a színes és a színfoltok alkalmazása. - Vizuális ritmus alakítása. - Festés ecsettel, gombfestéssel, temperával, sokféle alakú, méretű, színű és anyagú papír használatával. Az ecset kimosásának és helyes vízhasználatnak gyakorlása. - Új színek keverése. - Emberalakok, állat és játékfigurák mintázása (főbb részformák érzékeltetése). - Egyszerű ajándéktárgyak, játékok készítése. - Bábok, díszletek készítése. - Ismerkedés különféle technikákkal (nyírás, tépés, hajtogatás, konstruálás, kerekítés, szövés, ragasztás, karcolás, applikálás). 	<ul style="list-style-type: none"> - Képalakítás, rajzolás nagy méretben együtt is. - Egyéni és közös kompozíciók rajzolása, festése kisebb és nagyobb méretekben élmények alapján vagy elképzelés szerint. - A rajzolt formák gazdagítása, díszítése a gyermekek tetszése szerint. - Mesék, történetek, események elképzelése képi ábrázolása. - Keveréssel előállított színek használata. - Képeskönyv, leporellókészítés kivágott képekből, ezek díszítése. - Emberalakok, állatok, tárgyak mintázása a legjellemzőbb forma érzékeltetésével. - Játékok, modellek, bábok, ajándékok készítése. - Búvóhelyek vagy sátrak, házak építése a meglévő anyagokból. - Különféle terepasztal építése és berendezése gyermekek által alkotott tárgyakkal, modellekkel. - Művészeti albumok nézegetése, lapozgatása. - Lehetőség szerint múzeumlátogatás.

	3-4 év	4-5 év	5-6-7 év
	<ul style="list-style-type: none"> - Az anyagok formálásának próbálgatása: nyomkodás, ütögetés, darabolás, gömbölyítés, bemélyítés, sodrás, simítás, gyűrögetés, tépés, ragasztás. - Különböző formák, játékok, tárgyak rakosgatása, sorakoztatása. - Képi, kommunikációs nyelv kialakulásának elősegítése. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nagy térbeli alakzatok formálása közös mozgásos játékok során. - Építés különféle anyagokból, tárgyakból. - Képi, kommunikációs nyelv kialakulásának elősegítése. 	<ul style="list-style-type: none"> - Képi, kommunikációs nyelv kialakulásának elősegítése.
	<p>Megismerkedünk különböző műalkotásokkal, népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal.</p>		

2. Mozgás, edzés, szervezett mozgás

Feladat	3-4 év	4-5 év	5-7 év
Nagymozgások	<ul style="list-style-type: none"> - járások - futások - ugrások: távolugrás, magasugrás, ugróiskolák - csúszás - kúszás térden-, tenyéren - mászás talpon-, tenyéren - függeszkedés 	<ul style="list-style-type: none"> - járások - futások - ugrások: távolugrás, magasugrás, ugróiskolák - csúszások - kúszás térden, tenyéren - mászás talpon, tenyéren - függeszkedés 	<ul style="list-style-type: none"> - járások - futások - ugrások: távolugrás, magasugrás, ugróiskolák - csúszás - kúszás térden, tenyéren - mászás talpon, tenyéren - függeszkedés
Egyensúlyérzék	<ul style="list-style-type: none"> - állás - járások szem-láb koordináció - támaszugrás - kézállás, támaszgyakorlatok - ugrások - hossz tengely körüli gurulás - gurulóátfordulás - „Body Roll” hengergyakorlatok - szabadidőben pörgő, forgó, ringatózó, hintázó, lengő mozgások 	<ul style="list-style-type: none"> - állás - járások szem-láb koordináció - támaszugrás - kézállás, támaszgyakorlatok - ugrások - hossz tengely körüli gurulás - gurulóátfordulás - „Body Roll” hengergyakorlatok - szabadidőben pörgő, forgó, ringatózó, hintázó, lengő mozgások 	<ul style="list-style-type: none"> - állás - járások szem-láb koordináció - támaszugrás - kézállás, támaszgyakorlatok - ugrások - hossz tengely körüli gurulás - gurulóátfordulás - „Body Roll” hengergyakorlatok - szabadidőben pörgő, forgó, ringatózó, hintázó, lengő mozgások
Szem-kéz, szem-láb koordináció	<ul style="list-style-type: none"> - labdagyakorlatok - dobások - járás, futás koordinációs gyakorlatok 	<ul style="list-style-type: none"> - labdagyakorlatok - dobások - járás, futás koordinációs gyakorlatok 	<ul style="list-style-type: none"> - labdagyakorlatok - dobások - járás, futás koordinációs gyakorlatok

Feladat	3-4 év	4-5 év	5-7 év
	<ul style="list-style-type: none"> - szökdelések, ugrások - függések - mászások 	<ul style="list-style-type: none"> - szökdelések, ugrások - függések - mászások 	<ul style="list-style-type: none"> - szökdelések, ugrások - függések - mászások
Finommotorika	<ul style="list-style-type: none"> - kézfej, ujjak (szergyakorlatok) - lábfej, ujjak (járások, gyakorlatok labdával) 	<ul style="list-style-type: none"> - kézfej, ujjak (szergyakorlatok) - lábfej, ujjak (járások, gyakorlatok labdával) 	<ul style="list-style-type: none"> - kézfej, ujjak (szergyakorlatok) - lábfej, ujjak (járások, gyakorlatok labdával)
Testséma	<ul style="list-style-type: none"> - önmaga beazonosítása (tükör) - tevékenységek a testrészek megismerését célozva.(csukott szemmel is) - meghatározott testrészekre koncentráció - különböző testhelyzetekben megtalálni a testrészt, megérinteni, mozgást végezni vele - valamilyen tárgyat testrészszel érintve 	<ul style="list-style-type: none"> - önmaga beazonosítása (tükör) - tevékenységek a testrészek megismerését célozva. (csukott szemmel is) - meghatározott testrészekre koncentráció - különböző testhelyzetekben megtalálni a testrészt, megérinteni, mozgást végezni vele - valamilyen tárgyat testrészszel érintve 	<ul style="list-style-type: none"> - önmaga beazonosítása (tükör) - tevékenységek a testrészek megismerését célozva.(csukott szemmel is) - meghatározott testrészekre koncentráció - különböző testhelyzetekben megtalálni a testrészt, megérinteni, mozgást végezni vele - valamilyen tárgyat testrészszel érintve
Testséma Személyi zóna alakítása	<ul style="list-style-type: none"> - „Oldaliság” a test jobb, és bal oldali zónájának alakítása - a test elülső, és hátulsó zónájának alakítása - függőleges zóna - tárgyhoz viszonyított testhelyzet 	<ul style="list-style-type: none"> - „Oldaliság” a test jobb, és bal oldali zónájának alakítása - a test elülső, és hátulsó zónájának alakítása - függőleges zóna - tárgyhoz viszonyított testhelyzet 	<ul style="list-style-type: none"> - „Oldaliság” a test jobb, és bal oldali zónájának alakítása - a test elülső, és hátulsó zónájának alakítása - függőleges zóna - tárgyhoz viszonyított testhelyzet
Testséma A testrészek funkciója, testfogalom	<ul style="list-style-type: none"> - fej, és részei - törzs, és részei - kar 	<ul style="list-style-type: none"> - fej és részei - törzs és részei - kar 	<ul style="list-style-type: none"> - fej, és részei - törzs és részei - kar
Testséma Testrészek ismerete, begyakorlása a testrészek mozgásával	<ul style="list-style-type: none"> - lábak, és részei - lábfej, és részei - ujjak 	<ul style="list-style-type: none"> - lábak, és részei - lábfej, és részei - ujjak 	<ul style="list-style-type: none"> - lábak, és részei - lábfej, és részei - ujjak
Percepció Vizuális észlelés	<ul style="list-style-type: none"> - vizuális ritmus játékidőben - alaklátás, formaállandóság 	<ul style="list-style-type: none"> - vizuális ritmus játékidőben - alaklátás, formaállandóság 	<ul style="list-style-type: none"> - vizuális ritmus játékidőben - alaklátás, formaállandóság

Feladat	3-4 év	4-5 év	5-7 év
Percepció Térpercepció-térbeli viszonyok	- saját test elhelyezése térben - irányok megtalálása a térben - a test mozgatása megadott irányokba (előre, hátra, jobbra, balra) - keresztcsatornák fejlesztése	- saját test elhelyezése térben - irányok megtalálása a térben - a test mozgatása megadott irányokba (előre, hátra, jobbra, balra) - keresztcsatornák fejlesztése	- saját test elhelyezése térben - irányok megtalálása a térben - a test mozgatása megadott irányokba (előre, hátra, jobbra, balra) - keresztcsatornák fejlesztése
Verbális	- testrészek - térirányok - mozgatás módjai, szakszavak	- testrészek - térirányok - mozgatás módjai, szakszavak	- testrészek - térirányok - mozgatás módjai, szakszavak

Sokmozgásos testnevelési játékok (a fő feladathoz választható játékok):

Egyszerű futójátékok:	Szerepes fogó játékok:	Szabály játékok:	Versenyjátékok	Labdajátékok
- Vezérfecskés - Napfelkeltés játék - Gépkocsik - Repülők - Vonatozás - Hullámvasút - Körhinta - Kígyózás - Szobros játék - Szobrász - Baglyos játék - Cica legyen, akinek nincs párja - Mókus, mókus ki a házból - Kutyaház - Királynő udvarháza - Fiókakereső - Tűz! Víz! Repülő! - Méhecskék - Kotlós, és a kiscsibék - Füle-farka	- Cicamamás fogó - Cica az egérlyuk előtt - Sánta róka fogó - Majom fogó - Jégkirálynő - Kotló- kánya - Maci fogó - Macska fogó - Sapka fogó	- Házás fogók - Sebesült fogó - Vonal fogó - Csónak fogó - Tojásszerző fogó - Terpeszfogó - Páros fogók - Egyszerű páros fogó - Párszerző fogó - Osztódó fogó - Lepkefogó - Halásztanya - Fészek fogó - Varázsház - Fészek fogó körben - Üsd a harmadikat! - Utolsó pár előre fuss! - Csoportos fogók. - Kígyó fogó - Sárkány farka - Fekete-fehér - Növekvő fogók - Csupor fogó	- Egyéni versenyek - Sorversenyek - Váltóversenyek - Akadályversenyek - Páros vetélkedések - Küzdő játékok - Páros versenyek - Egyéb viadalok - Kötélhúzás	- Szét, és össze - Labda cica - Őrizd a labdát - Szabadulj a labdától - Bombázó - Labda hajsza - Labdakergető - Labdaszerző - Tanítócska - Legyes - Kidobós játékok - Egyéni kidobós - Babzsák csúsztató kidobós - Sima kidobós - Leülős kidobós - Mentő kidobós - Körkidobós - Kidobós két csapatban - Körkidobós két csapatban - Kidobós két térfélen

Egyszerű futójátékok:	Szerepes fogó játékok:	Szabály játékok:	Versenyjátékok	Labdajátékok
				<ul style="list-style-type: none"> - Kidobós szétosztottan két csapatban - Neves kidobós - Vadászat

3. A külső világ tevékeny megismerésére nevelés

3.1 A környezet megismerésére nevelés

	3-4 év	4-5 év	5-6-7 év
A társadalmi környezet	<p>ÓVODA: Megismerkednek a gyerekek a nevükkel, jelükkel, társaik nevével, jeleivel. Megtanulják az óvónénik, dadus nénik neveit. Megismerik az óvoda helyiségeit, berendezéseit, udvarát. (A beszoktatási időre esik, amikor még nincsenek tervszerű, kötetlen tevékenységek.)</p>	<p>MIT CSINÁLTUNK A NYÁRON: A nyár legfontosabb jegyeinek összefoglalása, rendezése. A nyári élmények sokoldalú felelevenítésével – fürdés, napozás, nyaralás, kirándulás, nyári gyümölcsök, stb. Törekszünk a nyári jelenségek közötti összefüggések érzékeltetésére: meleg-öltözködés, fürdés-napozás; óvodai szünet-nyaralás, stb.</p>	<p>NAGYCSOPORTOSOK VAGYUNK: A kis - és középső csoportos emlékek közös felidézésével bizonyítjuk, érzékeltetjük, hogy milyen sokat fejlődtek mióta óvodások lettek. Tudatosítjuk, hogy a nagycsoportosok az óvoda legnagyobb gyermekei, akik ősszel már iskolások lesznek. ISKOLÁSOK LESZÜNK: A témakör feladata: tudatosítsa a gyermekekben az iskola fontosságát, s keltsen bizakodó hangulatot az iskola iránt. Ellátogatunk a közeli iskolákba. Visszahívjuk a már iskolás, régi óvodásainkat élménybeszámolóra.</p>
	<p>CSALÁD: Megtanulják, hogy az apa, az anya, és a gyermekek összetartoznak: egy lakásban élnek, szeretik egymást. Minden gyermeknek van apukája, anyukája.</p>	<p>CSALÁD: Alapvető feladatunk, hogy a családról alkotott képzeteket bővítsük, az ismereteket elmélyítsük, erősítsük a szülők iránti szeretet érzését. Megtanulják, hogy minden családnak van neve. A családhoz az apán, anyán, és a gyerekeken kívül hozzátartoznak még a nagyszülők is.</p>	<p>CSALÁD: Megismertetjük a család, és a családtag fogalmát. Beszélgetünk a családjukról, közben meghallgatjuk idevonatkozó élményeiket. Érzékeltetjük, hogy a családban másként él a kicsi gyermek, és az iskolás, mint az óvodás; másként élnek a gyermekek, és a felnőttek is.</p>

	3-4 év	4-5 év	5-6-7 év
		<p>Azt a helyet, ahol a család együtt él otthonnak nevezzük.</p> <p>Meg kell tanulniuk saját lakásuk címét. Beszélgetnünk kell arról, hogy a családtagoknak milyen feladatai vannak otthon. Ki segít otthon?</p>	<p>Tudatosítjuk, hogy a felnőttek nevelik, gondozzák, ápolják minden családban a gyermekeiket; ezért kell anyukát, és apukát szeretni, segíteni nekik munkájukban, és ezért kell jónak lenni.</p> <p>Egyéni élmények meghallgatásával, továbbá családlátogatások során vetessük észre, hogy mindenkinek van otthon munkája, kötelessége.</p>
	<p>ÓVODA KÖRNYÉKE, KÖZLEKEDÉS:</p> <p>Közös séták során megnézik az óvodával szomszédos házakat, az óvoda melletti tereket, utakat. Felfedezik, hogy minden út két fontos részből áll: útból és járdából. Megbeszéljük az út, és a járda funkcióit, feladatát. Megállapítjuk a legelemibb közlekedési szabályokat; csak a járdán szabad mennünk; a kisgyermek csak a felnőttel együtt mehet át az úteszten.</p> <p>Megfigyeljük, hogy milyen járművek mennek gyorsabban, melyek lassabban. Ezeket a járműveket többször is megneveztetjük.</p> <p>Beszélgetünk az orvos gyógyító munkájáról.</p>	<p>KÖZLEKEDÉS:</p> <p>A közlekedési ismeretek bővítésére, a helyes közlekedés gyakorlására törekszünk. Utazás közben ismerkedünk meg az autóbusszal és a vonattal.</p> <p>Az utazás idején gyakoroljuk a helyes viselkedést: nem szabad kiabálni, felugrálni, fogódzkodni kell.</p> <p>A közlekedési eszközöket hasonlítsuk össze a lényeges jegyeik alapján: sok utas, kevés utas fér el benne, sínen, autóúton közlekedik, stb.</p> <p>Megismerkednek a közlekedési lámpával, s a közlekedést irányító rendőr feladatával.</p>	<p>KÖZLEKEDÉS:</p> <p>A közlekedési ismeretek bővítése a légi, és vízi közlekedési eszközökkel. Különböztessék meg a személy - és teherszállításra alkalmas járműveket.</p> <p>Gyakoroljuk a helyes közlekedést. Vigyük el őket a vasúthoz, hajóállomásra, és repülőtérre is.</p> <p>Megfigyelgetjük a közlekedés irányítását, s a közlekedésben dolgozók munkáját.</p>
	<p>Szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményének, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeinek megismerése. Ezek szeretetére, védelmére nevelés lehetőségeinek kihasználása.</p>		
	TESTÜNK:	TESTÜNK:	TESTÜNK:

	3-4 év	4-5 év	5-6-7 év
	<p>Megismerjük a főbb testrészek nevét: kéz, láb, fej, szem, fül, orr, száj. Gyakoroljuk ezek felismerését játékosan, például babamosdatás, öltöztetés közben.</p> <p>Megtanítjuk a végtagok legfontosabb funkcióit: járás, futás, állás, játszás, evés, stb.</p> <p>Megfigyeltetjük az érzékszervek legalapvetőbb feladatait: látás, hallás, szaglás, ízlelés.</p> <p>Megismerkedünk az érzékszervek, és a végtagok ápolásával: mosakodás, törölközés, fogmosás, zsebkendőhasználat.</p>	<p>A testünk részeinek megismertetését kibővítjük a testrészek közötti kapcsolatok feltárásával: kéz-láb; kéz-érezkszervek.</p> <p>Megtanítjuk, hogy az emberek a kezükkel sokféle tevékenységet végeznek.</p> <p>Megismerkedünk a leggyakoribb tisztálkodási eszközökkel, és azok helyes használatával. Tudatosítjuk a testápolás szükségességét, fontosságát.</p> <p>Bővítjük orvossal kapcsolatos ismereteiket.</p>	<p>A testrészek megismertetését kiegészítjük a törzs fogalmával. Eljutunk ahhoz az általánosításhoz, hogy minden gyermeknek, és felnőttnek van feje, törzse, keze, és lába: tehát van teste.</p> <p>Kiegészítjük a kéz funkciójáról tanultakat: az eszközöket, szerszámokat a kezével fogja az ember; kézzel dolgozik, irányítja a gépeket.</p> <p>Megismerjük az érzékszervek alapvető funkcióját; gyakoroljuk helyes ápolásukat.</p>
	<p>SZÍNEK:</p> <p>Felismerik a fehér, fekete, piros, kék, sárga, zöld, valamint a barna színeket. A színek gyakorlását környezetük tárgyain végezzük.</p>	<p>SZÍNEK:</p> <p>A környezetük tárgyain ismertetjük meg az alábbi színeket: rózsaszín-bordó, citromsárga- narancssárga. A színek felismertetését játékosan végezzük.</p>	<p>SZÍNEK:</p> <p>Felismerik környezetük színeit, a színek sötét, és világos változatait is meg tudják különböztetni. Pontos színképzeteik, színemlékeik vannak a jelen nem lévő színekről is.</p>
A természeti környezet	<p>NÖVÉNYEK:</p> <p>Megismerjük a leggyakrabban fogyasztott 2-3 gyümölcsöt.</p> <p>Megtanítjuk a gyümölcsök fogyasztási módját: megmosás, hámozás; nyers vagy főtt állapotban való fogyasztás; magját, szárát nem eszszük meg. A gyermekek is segítenek ebben. Képesek felismerni őket jellegzetes ízükről, zamatukról. Megismerünk 2-3 zöldségfélét. Megfigyel-</p>	<p>NÖVÉNYEK:</p> <p>Újabb gyümölcsökkel ismerkedünk. (barack, szilva, szőlő), s néhány zöldségfélével: paradicsom, sárgarépa.</p> <p>Piaci látogatáson megkeressük a megismert növényeket, közösen vásárolunk belőle.</p> <p>Az óvodai étkezések alkalmával felismerjük a tanult zöldségféléket, gyümölcsöket. Részt vesznek csíráztatásban, hajtásban, ültetésben, öntözésben, kapálásban.</p>	<p>NÖVÉNYEK:</p> <p>A növényfogalmat kiegészítjük néhány gyümölcs (meggy, körte, dió), valamint egy - két zöldségféle (saláta, sóska) megismertetésével.</p> <p>Tavasszal, és ősszel részt vesznek a kerti munkában - s közben megfigyelik a fákat, bokrokat, virágokat, a fejlődés tényét. Felfedezzük az évszakok okozta változásokat.</p> <p>Piaci, zöldséges bolti látogatásokkal segítjük az ismeretek elmélyítését. Részt vesz-</p>

	3-4 év	4-5 év	5-6-7 év
	<p>jük jellegzetes külső tulajdonságaikat. Gyakoroljuk a zöldségek megmosását.</p> <p>Megismerünk 2-3 fajta nyíló virágot, a virágok legelemibb ápolási módját, és a virágok funkcióját: lakásdíszítés, ajándékozás.</p> <p>Részt vesznek csíráztatásban, hajtatásban, ültetésben, öntözésben, kapálásban.</p>		<p>nek csíráztatásban, hajtatásban, ültetésben, öntözésben, kapálásban.</p>
	<p>ÁLLATOK:</p> <p>Örökbefogadó-héten megemlékezünk az Állatok Világnapjáról.</p> <p>Ellátogatunk az állatkertbe.</p> <p>Megismerjük a legfontosabb ház körül élő állatokat: kutyát, macskát, tyúkot, kakast, és a csibét.</p> <p>Külső foglalkozáson megfigyeljük az állatok mozgását, mozgásuk jellegzetességeit, életmódjukat.</p> <p>Megismerkedünk külső, jellegzetes jegyeivel, hangjukkal.</p> <p>Részt veszünk a Sasoló ovi programon.</p> <p>Ellátogatunk az állatkertbe.</p> <p>Gondozzuk a csoport akváriumát, a pintyeket.</p> <p>Nagyítóval megfigyeljük, megnevezzük az óvoda kertjében található bogarakat, rovarokat, gilisztákat, csigákat. Rendben tartjuk az odúkat, feltöltjük a madáretetőket.</p>	<p>ÁLLATOK:</p> <p>Örökbefogadó-héten megemlékezünk az Állatok Világnapjáról.</p> <p>Részt veszünk a Sasoló ovi programon.</p> <p>Ellátogatunk az állatkertbe.</p> <p>A témakör feldolgozásakor bővítjük az „állat” fogalmat.</p> <p>Megismerünk újabb ház körül élő állatokat.</p> <p>A ház körül olyan állatok is élnek, amelyekről az ember nem gondoskodik. (szúnyog, légy, egér, veréb, stb.)</p> <p>Az állat fogalom további bővítését jelenti az olyan vadon élő állatokkal való megismerkedés, amelyek a mesék világából már jól ismertek: mókus, farkas, róka, medve, nyúl.</p> <p>Megismerkedünk vízben élő állatokkal is, (akváriumba halat vásárolunk); két-három fajta madárral (galamb, varjú, veréb) s még egy-két bogárral is (ud-</p>	<p>ÁLLATOK:</p> <p>Örökbefogadó-héten megemlékezünk az Állatok Világnapjáról.</p> <p>Részt veszünk a Sasoló ovi programon.</p> <p>Ellátogatunk az állatkertbe.</p> <p>Megismerkedünk újabb házi állatokkal.</p> <p>Tudatosítsuk, hogy ezeket az ember gondozza, s hasznuk miatt foglalkozik velük. Megtanulják az állatok jelentőségét (hús, bőr, toll).</p> <p>Rendszerezük az eddig tanult ismereteket. A rendszerezés szempontjai a következők:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ház körül élnek – vadon élnek (erdő-mező-víz) - Az ember gondozza – az ember nem gondozza. - Hasznosak – károsak. <p>Az ismert állatok környezetét, életmódját összehasonlítjuk, s azonosságokat, különbségeket fedezünk fel.</p> <p>Gondozzuk a csoport akváriumát, a pintyeket. Nagyítóval megfigyeljük, megnevezzük</p>

	3-4 év	4-5 év	5-6-7 év
	<p>Megfigyeljük a madarakat, a madáritatót folyamatosan feltöltjük.</p>	<p>varon nagyítóval, csapdák- kal bogarászunk - katica, cserebogár).</p> <p>Tudatosítjuk, hogy az ember által gondozott ház körüli állatokat a hasznukért tartják (tej, sajt, túró, vaj), (kolbász, szalonna, hús, zsír, tepertő).</p> <p>Az ebéd, az uzsonna során megbeszéljük, hogy melyik állat termékét fogyasztották. Gondozzuk a csoport akváriumát, a pintyeket. Nagyítóval megfigyeljük, megnevezzük az óvoda kertjében található bogarakat, rovarokat, gilisztákat, csigákat. Rendszerben tartjuk az odúkat, feltöltjük a madáretetőket. Megfigyeljük a madarakat, a madáritatót folyamatosan feltöltjük.</p>	<p>az óvoda kertjében található bogarakat, rovarokat, gilisztákat, csigákat. Rendszerben tartjuk az odúkat, feltöltjük a madáretetőket. Megfigyeljük a madarakat, a madáritatót folyamatosan feltöltjük.</p>
ÉVSZAKOK	<p>Ősz:</p> <p>Az őszi projekt-hét témája egy szezonális gyümölcs, zöldség, termés, vagy termés.</p> <p>Ezekből készítünk különböző ételeket fajtájuk, felhasználhatóságuk szerint.</p> <p>Megfigyeltetjük az őszi levelek hullását, s elmondjuk a levélhullás legegyszerűbb okát; a levegő lehűlését.</p> <p>Megcsodáljuk az őszi levelek színpompáját. Szedünk leveleket az udvaron, a sétáinkon.</p> <p>Észrevetjük az eső, és a szél környezeti hatását:</p>	<p>Ősz:</p> <p>Az őszi projekt-hét témája egy szezonális gyümölcs, zöldség, termés, vagy termés.</p> <p>Ezekből készítünk különböző ételeket fajtájuk, felhasználhatóságuk szerint.</p> <p>Az őszi vonatkozó megfigyelések során észreveszünk az időjárás változékonyosságát, a természet változásait: kezdetben meleg van, majd hűvösödik az idő; sokat esik az eső, sár van, fúj a szél, lehullnak a levelek, kopárak lesznek a fák, a bokrok.</p> <p>Érzékeltetjük az őszi szépségeit: a levelek színpompá-</p>	<p>Ősz:</p> <p>Az őszi projekt-hét témája egy szezonális gyümölcs, zöldség, termés, vagy termés.</p> <p>Ezekből készítünk különböző ételeket fajtájuk, felhasználhatóságuk szerint.</p> <p>Az őszi jelenségek megfigyelését tovább differenciáljuk: a kisebb eltéréseket is észre vesszük: napos, borús, ködös, esős idő közötti különbségeket.</p> <p>Az őszi jelenségeket rendszeresen összehasonlítjuk a nyári tapasztalatokkal.</p> <p>Megbeszéljük, hogyan védekezhetünk az időjárás káros hatásaival szemben.</p>

	3-4 év	4-5 év	5-6-7 év
	<p>felázik a föld, sár lesz, tócsák keletkeznek, hidegebb az idő, a szélből hajladoznak a fák, stb.</p> <p>Érzékeltetjük azt a változást, mely az idő hűvösebbé válásával az öltözködésben tapasztalható.</p>	<p>ját, az őszi erdő, park sajátos hangulatát. Megcsodáljuk az őszi virágokat. (őszi rózsza, krizantém)</p> <p>Felhívjuk a figyelmet az őszi hasznosságára, a termékek beérésére (szőlő, szilva, almaszüret).</p> <p>Az őszi piac gazdagságáról természetes környezetben tartott foglalkozáson győződjenek meg,</p> <p>A parkokban, erdőkben gyűjtünk színes faleveleket, őszi terméseket, (makk, galagonya, gesztenye) melyeket az élősarokban helyezünk el.</p> <p>Megfigyeljük, hogy az emberek hogyan védekeznek a hűvösebb levegő, és az eső ellen: melegebb ruházat, esernyő, tüzelővásárlás, fűtés, stb.</p>	<p>Megfigyeljük a legjellegzetesebb őszi munkákat: növények cserépbe ültetése, a kinn maradók befedése, betakarítás, szüret, falevelek összegyűjtése.</p> <p>A séták, kirándulások során érzékeltetjük a természet sokszínű szépségét.</p> <p>Gyűjtünk színes leveleket, színes képeket az ősziről.</p> <p>Beszélgünk a fecske, gólya elköltözéséről, a költözés okáról. Térképen követjük a vándorlási útjukat. Megfigyeljük a költöző madarak gyülekezését.</p>
	<p>TÉL:</p> <p>Kellemes, kedves téli élményeket gyűjtünk játék közben (játék a hóban, hóemberkészítés, szánkózás, stb.). Megfigyeljük a hó hullását, színét, hőmérsékletét.</p> <p>Összehasonlítjuk a kinti hideget, s a benti meleget.</p> <p>Megismerkedünk a madáretetőhöz járó madarak nevével.</p> <p>Feltöltjük a madáretetőt, eleséget készítünk. Kitisztítjuk, lefestjük az odúkat.</p>	<p>TÉL:</p> <p>Megfigyeljük a téli természetet, a téli időjárás jellegzetességeit: hideg van, fagyos a föld, megfagy a víz, jéggé válik, csúszik az út, a járda, esik a hó, hideg szelek fújnak.</p> <p>Megcsodáljuk a fehér hó, a havas fák, a havas táj szépségeit.</p> <p>Észrevesszük az emberek alkalmazkodását a nagy hideghez: téli ruhák, cipők, fűtés.</p> <p>Kellemes téli élmények: játék a hóban, szánkózás, hógolyózás, hóemberkészítés, madáretetés, Mikulás, Karácsonyi készülődés.</p>	<p>TÉL:</p> <p>Törekedünk az őszi, és a téli sokoldalú összehasonlítására. A gyermekek állapítsák meg: sokkal hidegebb van, melegebb ruhában járunk, hull a hó, stb.</p> <p>Megismerkedünk a havazással kapcsolatos új kifejezésekkel: hópely, hull, szállingózik.</p> <p>Megfigyeljük, hogy mi lesz a szobába behozott hóval; s mi történik, ha a felolvadt havat újra a hidegre tesszük.</p> <p>Kellemes, kedves téli élményeket gyűjtünk játék közben (játék a hóban, hóemberkészítés, szánkózás, stb.).</p>

	3-4 év	4-5 év	5-6-7 év
		<p>A hó tulajdonságait megfigyeljük: összetapad, ezért csúszik rajta a szánkó, elolvad a melegben, víz lesz belőle, jól formálható. Madáretetés közben megbeszéljük a leggyakrabban látható madarak nevét, alakját. (Cinke, veréb, varjú, szarka, galamb)</p> <p>Magvakat ültetünk, locsoljuk (Luca napi búza, babcsíráztatás, stb.). Hajtatunk ágot, hagymát, kukoricacsövet. Megfigyeljük növekedésüket, fejlődésüket. Megfigyelés közben megbeszéljük, hogy odakinn miért nem maradnak meg télen a növények. Élet dobozt készítünk: földet, vizet, levegőt, napfényt helyezünk bele.</p>	<p>Madáretetés közben megbeszéljük a leggyakrabban látható madarak nevét, alakját. (Cinke, veréb, varjú, szarka, galamb)</p> <p>Magvakat ültetünk, locsoljuk (Luca napi búza, babcsíráztatás, stb.). Hajtatunk ágot, hagymát, kukoricacsövet. Megfigyeljük növekedésüket, fejlődésüket. Megfigyelés közben megbeszéljük, hogy odakinn miért nem maradnak meg télen a növények. Élet dobozt készítünk: földet, vizet, levegőt, napfényt helyezünk bele.</p>
	<p>TAVASZ:</p> <p>Érzékeltetjük a téli időjárásban bekövetkező változásokat: többet süt a nap, olvad a hó, vizes, sáros az udvar.</p> <p>Megfigyeltetjük a melegebb idő, és az öltözködés közti összefüggést.</p> <p>Az élősarokban ágot hajtatunk, magvakat csíráztatunk, figyeljük meg.</p> <p>Kihelyezzük az odúkat, megfigyeljük a rovarokat, bogarakat, pókokat, pillangókat.</p>	<p>TAVASZ:</p> <p>Megfigyeljük a levegő felmelegedését, és a felmelegedés hatását: elolvad a hó, a jég, melegebb, puhább szelek fújnak; a föld fagya kienged, lehet ásózni, veteményezni. A fák, bokrok rügyeznek, majd kizöldülnek, ugyanúgy, mint télen bent a természetsarokban.</p> <p>Többet lehet az udvaron játszani, sétálni. A sétákon, illetve a természetes környezetben tartott foglalkozásokon megmutatjuk a tavasz első virágait: ibolya, hóvirág.</p> <p>Kihelyezzük az odúkat, megfigyeljük a rovarokat,</p>	<p>TAVASZ:</p> <p>Rendszeresen megfigyeljük a tavaszi jelenségeket: melegebb lesz az idő, kékebb az ég, világosabbak a felhők, langyos eső esik, a fák, bokrok rügyeznek, virágokat, leveleket hoznak.</p> <p>Összehasonlítjuk a tél, és a tavasz uralkodó színeit.</p> <p>Megfigyeltetjük a madarak tavaszi életét, és összehasonlítjuk a télen tapasztaltakkal; észrevesszük a különbségeket.</p> <p>Felhívjuk a figyelmüket a tavaszi kertre, egyéb élőlényekre: bogarakra, lepkékre. Kihelyezzük az odúkat, megfigyeljük a rovarokat, bogarakat, pókokat, pillangókat.</p>

	3-4 év	4-5 év	5-6-7 év
		<p>bogarakat, pókokat, pillangókat. Észrevesszük a szoros összefüggést az időjárás, és az emberek tevékenysége között: könnyebb ruhákba öltöznek, megindul a kerti munka.</p> <p>Részt vesznek a kerti munkákban: gereblyezés, locsolás, gyomlálás, kapálás. A tavaszi nagytakarításban segédkeznek.</p>	<p>Észrevesszük a szoros összefüggést az időjárás, és az emberek tevékenysége között: könnyebb ruhákba öltöznek, megindul a kerti munka.</p> <p>Részt vesznek a kerti munkákban: gereblyezés, locsolás, gyomlálás, kapálás. A tavaszi nagytakarításban segédkeznek</p>
	<p>NYÁR</p> <p><u>Megfigyelések:</u> Figyeljük meg, a nap milyen magasan jár az égen! Figyeljük meg a napjárását az árnyékok vándorlásával. Figyeljük meg az élőlényeket a talajban. Hallgassuk a madarak énekét! Figyeljük meg nagyítóval az esőcseppeket. Figyeljük a repülő rovarokat! Madáritató kihelyezése, megfigyelése. Figyeljük meg a felhők formáját, az időjárási jelenségeket (zápor, szivárvány, UV sugárzás). Árnyékok viselkedése, eső ereje. Nyári időjárás és öltözködés összefüggése. Figyeljük meg az esőcseppek, a szél irányát, mi történik a homokkal, ha sok vizet öntünk rá. Hogyan viselkednek az állatok: szorgalmas hangyák, madarak csoportokba verődnek. Kenyérfajták, péksütemények a péknél.</p> <p><u>Beszélgetés:</u> Mit rejt a cinkeodú? Időjárás, nyári öltözködés. Növények gondozása, udvari növények neve. Nyaralásról, nyári öltözködésről, folyadékfogyasztás fontosságáról. Készítsünk limonádét, gyümölcssalátát! Mit jelent: „Lóg az eső lába.”. Időjárás változásiról, szél erejéről. Egészséges ételekről.</p> <p><u>Kísérlet:</u> Esővíz felfogása, növények gyakori öntözése. Lábnyomok készítése tapicskollással. Párolgás megfigyelése. Szivárvány készítése házilag (napos időben vizet spriccelünk a levegőbe). Szél a palackban. Száradó kendők: két vizes kendőt kiterítünk, az egyiket legyezzetjük, az hamarabb fog száradni. Nyári gyümölcsökről, zöldségekről, öntözés és itatók feltöltéséről. Édes kenyér (lassan rágjuk, édesnek érezzük).</p>		
	<p>Felhasználjuk a kompetencia alapú nevelési program ajánlásait, témaköreit.</p> <p>Évente kétszer projekt módszerrel dolgozunk fel 1-1 választott témát.</p> <p>Tevékenységeken keresztül valósítjuk meg a környezeti nevelést (séták, kirándulások, múzeumlátogatások).</p> <p>A környezet megóvására irányuló szokásokat alakítunk ki: növények, állatok megóvása, gondozása, szemetelés szokásai, takarékoság a víz- és áramhasználatban.</p> <p>Minden csoportszobában folyamatosan, évszakoknak megfelelően bővítjük a természetsarkot.</p>		

3.2. Matematikai nevelés

4-5 év	5-6-7 év
<p>1. Tárgyak, személyek, dolgok tulajdonságainak felismerése, megnevezése</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tapintás: Mi van a zsákban? - Hallás: Minek a hangját hallod? Ki szól hozzád? - Látás: Mit fogsz a kezekben? - Ízlelés: Mit tettél a szádba, mit kóstoltál? 	<p>1. Tárgyak, személyek, dolgok tulajdonságainak felismerése, megnevezése.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tapintás: Ki áll előtted? Ki melletted? - Hallás: Kinek a hangját hallod? Mit ejtettünk le? - Látás: gombok válogatása: kétlyukú, négylyukú, tetszik, nem tetszik - Ízlelés: édes, sós, keserű, fanyar, kellemes. Minek az ízét éreztetted?
<p>2. Tárgyak, személyek, dolgok összehasonlítása tulajdonság szerint</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mi változott meg? - Tudakozódójáték. Formaazonosság, mint azonos tulajdonságú dolgok felismerése. 	<p>2. Tárgyak, személyek, dolgok összehasonlítása tulajdonságaik alapján</p> <ul style="list-style-type: none"> - Barkochba játék a logikai készlet elemeivel: Mit tartok a kezemben? - Két-két gyermek összehasonlítása, azonosságok, különbségek feltárása, belső jó tulajdonságoké is.
<p>3. Kiválogatás, általánosítás kiemelt tulajdonság szerint: halmazképzések, fogalomalkotások</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mi van a kezemben? – tapintás alapján, a tárgy jellemző jegyeinek felsorolása, többiek megnevezik a hallottak alapján. - Ki van a takaró alatt? – jellemzés alapján felismerés – barkochba játék. - Halmazképzés: gurítható dolgok gyűjtése – kipróbálás alapján; ami papírból van – kiválogatás. 	<p>3. Kiválogatás, általánosítás kiemelt tulajdonság szerint: halmazképzések, fogalomalkotások</p> <ul style="list-style-type: none"> - Összehasonlítás, analízis, szintézis, általánosítás műveletek gyakorlása; szókincsbővítés. - Halmazban van, halmazba való. Ugyanolyan, ugyanaz, mindegyikre igaz. - Tárgyi emlékezések, felidézések. Közlekedési eszközök, gyümölcsök, bármilyen terjedelmű fogalom, melynek tartalma ismert.
<p>4. Szétválogatások (osztályozások) meghatározott tulajdonság szerint: halmazképzés, részhalmaz képzés</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tárgyak anyaga, hangja, rendeltetése, nagysága szerinti válogatások. - Gyermek a csoportban jellemzők szerint. - Koszorú, koszorú... dalos játék: hang szerinti felismerés. 	<p>4. Szétválogatások (osztályozások) meghatározott tulajdonság szerint: halmazképzés, részhalmaz képzés</p> <p>Annak megértése, hogy a szempont – felosztási alap – szerint változik minden részhalmaz eleme. Elrontott válogatások – ítéletalkotások. Állatok osztályozása jellemzők szerint. Növények osztályozása jellemzők szerint.</p>
<p>5. Tárgyak, személyek, halmazok sorba rendezése megnevezett mennyiségi tulajdonság alapján: kisebb, nagyobb elv érvényesítésével</p> <p>Gombok, levelek, építők, síklapok, bármi sorba rendezése: megfigyelés, absztrahálás, formaészlelés.</p>	<p>5. Tárgyak, személyek, halmazok sorba rendezése megnevezett mennyiségi tulajdonság alapján: magasságrellációk</p> <p>Nem látható magasságok rendezése a látható rendezett sorba. Gyermek a nagyság szerinti soralkotása gyerek irányításával.</p>
<p>6. Tárgyak sorba rendezése megfigyelt elvszerűség, saját (szubjektív) elgondolás szerint</p> <p>Megkezdett sorok folytatása.</p> <p>Rendezés művelete: a teremben található tárgyak segítségével.</p>	<p>6. Dolgok rendezése meghatározott tulajdonság szerint</p> <p>Meseképek sorba rendezése történésük szerint. Több mese képeinek rendezése aszerint, melyik a legkedvesebb.</p>

4-5 év	5-6-7 év
	A logikai készlet elemeinek sorba rendezése egy tulajdonság eltéréssel. Ugyanez végezhető gombokkal, színes síklapokkal.
<p>7. Irányított összehasonlítások, ítéletalkotások Víz, lencse, homok, liszt, stb. töltögetése (melyiket hallottad tovább?) – belefér, nem fér bele. Melyik magasabb, kisebb, kevesebb? – nagy eltérések.</p>	<p>7. Irányított összehasonlítások, ítéletalkotások: játék a legekkel. - Ki a legmagasabb, leghosszabb, legnagyobb – miért mindig ugyanarról van szó? Ki tud legjobban célba dobni, leggyorsabban futni, legszebben verset mondani?</p>
<p>8. Szavakban történő összehasonlítások, ítéletalkotások, ítéletek. Egyszerű megállapítások megfogalmazása. Megállapítások igazságának eldöntése. Változások felismerése, megmutatása, megnevezése. - Mit tudunk elmondani ezekről? – rendezett sor. Melyik nagyobb, több? – halmazok összehasonlítása. Elrontott válogatások felismerése, megnevezése, javítása.</p>	<p>8. Szavakban történő összehasonlítások, ítéletalkotások: az összefüggés fennáll-e adott tárgyak, személyek, halmazok között vagy nem. Pl.: igaz-e, hogy minden kétlábú állat tud repülni? minden, aminek 4 lába van, tud menni? - az óriás kisebb, mint a törpe? Gyerekek is kitalálhatnak ilyen igazságokat. Képeken látható figurák kapcsolatáról igaz, és hamis ítéletek alkotása, helyességük megállapítása, vita.</p>
<p>9. Ismerkedés az összemérés eszközével, módjával Összehasonlítások, becslések, összemérések, ítéletalkotások. Melléknévfokozatok helyes használata: magasabb, alacsonyabb, könnyebb, nehezebb. A tárgyak egymás mellé tétele, megemlése. Gyermek magassága, különböző anyaggal telített dobozok súlya.</p>	<p>9. Mennyiségek összemérése, becslések, ítéletalkotások - Mozgás: babzsák dobással, lépéssel hosszúságok összemérése. - Bőrzékelés: különböző hosszúságú alagutakon áthaladva hosszúság érzékelése. - Tapintás: csukott szemmel a legnagyobb tárgy megkeresése (legmagasabb, legszélesebb, leghosszabb). - Látás: Ki melyik dobozba fér be állva? Hányan fértek be a dobozba egyszerre? A kisebbek miért férnek el többen?</p>
<p>10. Mennyiségek összemérése hosszúságok sorba rendezése nagyságuk szerint Egyenlőtlenségek egyenlővé tétele. Szalagok, fonalak, fűzött gyöngysorok, tésták, pattogatott kukoricák összemérése, egyenlőségek létrehozása növeléssel, csökkentéssel.</p>	<p>10. Mennyiségek összemérése térben: hosszúság, szélesség, magasság, bőség, vastagság szerint</p>
<p>11. Halmazok összemérése, becslések, párosítások Több, kevesebb, ugyanannyi. Különböző nagyságú, darabszámú, elhelyezésű elemek összehasonlítása, becslése, a becslés igazságának eldöntése párosítással.</p>	<p>11. Mennyiségek összemérése tömegük szerint Annak tapasztalása, hogy a tárgy tömegével nem mindig azonos a térfogata, nagysága. Eltérő térfogatok, súlyok értelem szerinti összemérégetése. Megemelés: könnyebb, nehezebb, ugyanolyan nehéz. A tárgyak között keressenek két olyan</p>

4-5 év	5-6-7 év
	megemelhető, amelyek azonos vagy eltérő súlyúak lesznek, becsülik meg ezeket megemelés előtt.
<p>12. Ugyanannyi előállítás mozdulattal, hanggal, bármivel, megszámlálás nélkül Feladat, hogy függetlenedjen a darabszám minden más tárgyi tulajdonságtól. Dobbantás – dobbantás, dobbantás – taps, taps – kopogás, kopogás – integetés, stb. Tárgyhalmazok elemszámaival megegyező taps, kopogás, lépés, bármi.</p>	<p>12. Halmazok összemérése, becslések, párosítások Több, kevesebb, ugyanannyi. Különböző nagyságú, darabszámú, elhelyezésű elemek összehasonlítása, becslése, a becslés igazságának eldöntése párosítással.</p>
<p>13. Kis számok összkép alapján, megszámlálás nélkül Szétválogatások aszerint, hogy mindegyikből három, kettő, egy van; szétválogatás aszerint, hogy két, három, egy minta van rajta, esetleg egy sincsen.</p>	<p>13. Ugyanannyi előállítás, ugyanannyivá tevés elvevéssel, kiegészítéssel; ugyanannyi létrehozható Ugyanannyi érzékelése sokféle bontott alakban. Mennyiségállandóság észlelése. Bármilyen mozdulat, hang segítségével megoldható a feladat.</p>
<p>14. Megszámlálás, leszámolás 6-10-es számkörben Számok gyakorlása számlálással – bármi megszámlálható a teremben: meddig tudtál számlálni? Bármiből, csak adott mennyiség leszámolása. Boltos játék: árusítás, vásárlás = áru értéke + fizetés.</p>	<p>14. Számlálás gyakorlása különböző tárgyakon, személyeken, megszakított mozgásokon, hangozon, a verselés, éneklés ritmusának érzékelésével, nagyjából 15-ig, 20-ig Ki meddig tud szökdelni? Számláljuk, hányszor tapsol, lép, emeli a karját, hány gyerekkel fog kezdet, hányszor megy ki az ajtón, jön be, hány lépéssel járja körbe az asztalt. Melyik mondóka hosszabb? Melyik dalra tudunk tovább számlálni?</p>
<p>15. Hosszúság mérése kirakott egységekkel. A mérés módszerének megismerése (hézagmentesség) Hosszabb = több Rövidebb = kevesebb Különböző mértékegységekkel az igazság megváltoztatása Mértékegység lehet: babák, autók, építők, szalagok, lapok, képeskönyvek. Melléknév, és fokozatainak gyakorlása.</p>	<p>15. Tő- és sorszámok Azonosságok, megkülönböztetések. Rendezett sorok megnevezése sorszámmal. Jobbra, balra irányok. Bábszínházjáték.</p>
<p>16. Magasságmérés kirakott egységekkel. Nagyságrelációk kifejezése melléknév fokozataival. Magasabb = több Alacsonyabb = kevesebb Különböző mértékegységekkel az igazság megváltoztatása.</p>	<p>16. Megszámlálás, leszámolás Számok gyakorlása számlálással – bármi megszámlálható a teremben: meddig tudtál számlálni? Bármiből, csak adott mennyiség leszámolása. Boltos játék: árusítás, vásárlás = áru értéke + fizetés.</p>

4-5 év	5-6-7 év
<p>A gyermekek magasságának mérése mérőszalag gyerekenkénti csomózásával, jelkártyával. Hosszúság, magasság kapcsolata helyzettől függően.</p>	
<p>17. Halmazalkotások, bontások, számlálás. Több, kevesebb, ugyanannyi – megállapítások A különböző darabszámú bontott alakok egység-látása, mennyiségállandóság. Virágüzlet berendezése: 6 rózsza 3 vázában, 8 szegfű 5 vázában, 5 gerbera 5 vázában, stb.</p>	<p>17. Darabszámmal kapcsolatos történetek kitálása, eljátszása Darabszám változások. Két szám összesen. A történetet a pedagógus kezdi, a gyermekek folytatják, és játsszák. Bizonyos számok kimondása mozgáshoz kötött. Játékkártyákkal = két kártya meghatározott összege alapján párosítható.</p>
<p>18. Több, kevesebb, ugyanannyi, számlálás, kiegészítés Mennyiségazonosság létrehozása állandó számlálással, összehasonlítások, a szám függetlensége a tárgy egyéb tulajdonságaitól. Gombokból sorok keletkeztetése 6-10-es számkörben, melyik kevesebb, melyek egyelők? Valamennyi kiegészítése 10-re.</p>	<p>18. Sorszámok gyakorlása A gyermekekből alkotott, állandóan változtatott sorok segítségével. Célba dobás: az indulóvonalaktól kosarak egymás után = ki melyikbe tud dobni.</p>
<p>19. Építések, szabad alkotások építőelemekből, pálcákból, síklapokból Páros építések, másolások.</p>	<p>19. Halmazok bontása, számlálás, több, kevesebb, ugyanannyi gyakorlása Számdominó készítése.</p>
<p>20. Formaazonosságok felismerése, párosítások Síklapok megnevezése forma, és negatív párosítással. Összehasonlítások, alak-háttér, formaészlelés, megfigyelés, emlékezet fejlesztése. Párosítás, majd memóriajáték.</p>	<p>20. Mérések különböző egységekkel Melléknév fokozatainak helyes használata. – Hosszúsággal bármilyen hosszúság (hosszúság, szélesség, magasság) mérhető. Számlálás. Ugyanannak a hosszúságnak a mérése kisebb, és nagyobb egységgel: annak az összefüggésnek a tapasztalása, hogy a nagyobból kevesebb, a kisebből több elem szükséges. Folytonos, és megszakított mértékek: fonalak, szalagok, lapok, építők, bármi.</p>
<p>21. Papírnyírás szabadon: síkformák keletkeztetése Síkbeli alkotások fantázia szerint különböző mozaiklapokból. Mindenkori a kartonlapra rajzolt jelét a képességeik szerinti darabra, és formára felvágjuk, majd összeillesztik. Egyenes vonalak egymáshoz illesztése.</p>	<p>21. Tömeg, úrtartalom mérése Összehasonlítások, függetlenítés a nagyságtól (tömeg). Egyenlő tömegű tárgyakkal (gesztenye, mokkacukor, építőelemek, gombok, kavicsok), kétkarú mérleggel. Úrtartalom mérése sok-sok töltötéssel, találgatással, hogy melyikbe mennyi férhet.</p>
<p>22. Építőelemek, építmények, rendezett sorok összehasonlítása, szétválogatása, különböző geometriai tulajdonságok szerint kisebb, nagyobb, szögletes, nem szögletes;</p>	<p>22. Síkbeli alkotások szabadon, mozaiklapokból 4-6 lapból összeállítható figurák lefedése mozaiklapokkal. Puzzle kirakások minta alapján legóból.</p>

4-5 év	5-6-7 év
egyenes, görbe, lyukas, nem lyukas.	Illesztések. Rész-egész viszony felfogása. A pontos megfigyelésre nevelés. Tájékozódás a sík vonalain (egyenes, görbe)
<p>23. Építések szabadon egy feltétel megtartásával</p> <p>Ugyanolyan, ugyanúgy álljon, ugyanannyiból épüljön. Az utca másik oldalára ugyanilyen házak épüljenek.</p>	<p>23.Építés szabadon különféle formákból (Cifrapalota)</p> <p>6-8 elemből álló építmény lemásolása azonos elemekből, azonos állásba, majd elforgatva (páros játék). Különböző geometriai alakzatok felismerése, megnevezése tulajdonságok szerint.</p>
<p>24. Tárgyak válogatása: egyenes, görbe, ez is, az is – tulajdonságok felismerése alapján</p> <p>Hajtásvonallal ugyanolyan, egyforma (vagy nem) keresése, csoportosítása.</p> <p>Színes síkmértani formákból építések.</p>	<p>24.Papírnyírás: különböző formájú síklapok létrehozása</p> <p>Csoportosítások szögek száma szerint egy összeítő táblázaton. Hajtásvonalak keresése, azonoságok, különbségek felfedezése.</p>
<p>25.Játék a tükör előtt:</p> <p>Elfordulások – változások. Különböző mozgások, hajlások, ugrások a tükör előtt.</p> <p>Közeledések, távolodások. Testséma látás.</p> <p>Tükröm, tükröm, mondd meg nékem: különböző arcjátékok a tükör előtt, majd egymással szemben - tükröképmásolatok.</p>	<p>25.Mozgás a tükör előtt:</p> <p>Közeledés, távolodás, hajlások, kar- és lábmozgások megfigyelése a tükörben. Építések szöges táblán a tükör előtt, és mögötte, ahogyan a tükörben látszik. Papírhajtásokkal, vágással tükrös terítők készítése (csipketerítő).</p>
<p>26.Tájékozódás térben, síkban</p> <p>Nyitott, zárt vonalak között eligazodás. Névutók gyakorlása: mozgásos utasítás megértésével.</p> <p>Tűz-víz játék. Bekötött szemmel játékok kerülése a hang irányába. Labirintusban tájékozódás.</p>	<p>26.Tájékozódás térben, síkban</p> <p>Nyitott, zárt vonalak között eligazodás. Névutók gyakorlása: mozgásos utasítás megértésével. Tűz-víz játék. Bekötött szemmel játékok kerülése a hang irányába. Labirintusban tájékozódás.</p>
<p>27. Puzzle-kirakások</p>	<p>27.Nyitott, zárt vonalak között tájékozódás.</p> <p>Labirintusjátékok síkban.</p>
<p>A minket körülvevő világ mennyiségi, formai, kiterjedésbeli összefüggéseinek felfedezése, tapasztalása játékos formában, a gyermekek igényeihez, ötleteihez igazodva történik. A tevékenységek végzése, a folyamatos cselekedtetése rengeteg olyan szituációt hoz felszínre, ahol természetes környezetben folyhat a matematikai tapasztalatok szerzése.</p> <p>Játék és szabadidőben adódó lehetőségeket felismerjük és folyamatosan kihasználjuk a matematikai tartalmak közvetítésére.</p> <p>Építünk a gyermekek korai tapasztalataira, meglévő ismereteire, ötleteire.</p> <p>Óvodánkban a gyermek életkori sajátosságait figyelembe véve a matematikai tanulás több formája valósulhat meg: utánzásos, minta-modellkövető, spontán játékos tapasztalatszerzésre, az óvodapedagógus által irányított megfigyelésre épülő tapasztalatszerzés, gyakorlati problémafelvetés és feladatmegoldás, a gyermeki kérdésekre, válaszokra adott magyarázatok, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységek.</p>	

8. Mellékletek

8.1 Tehetség gondozás

Célunk

A gyermekek egyéni szükségleteinek megismerése, képességeik kibontakoztatása.

Feladatok

- a tehetség (valamely kiemelkedő adottság, képesség) legkorábbi felismerése
- az egyéni aktuális fejlettséghez igazított fejlesztés biztosítása, speciális szükségletek kielégítése
- tevékenységek szervezése a gyermekek saját aktivitására támaszkodóan
- az intellektus, a kreatív önkifejezést támogatása, a szocializáció, az önismeret elősegítése
- a fejlesztéshez szükséges speciális eszközrendszer biztosítása
- a szülő segítése gyermeke nevelésében.

Szemléletünk szerint minden gyermekben van valami jó, értékes, fel lehet fedezni olyan képességeket, amelyeket a lehető legjobban tudunk fejleszteni. Kiemelkedően tehetségesnek azt a gyermeket tekintjük, aki egy adott területen sokkal többet képes teljesíteni az életkorának megfelelő átlagnál, aki viszonylag kevés segítséggel nagyon gyorsan tud előre haladni, fejlődni az adott területen. A tehetség a legritkább esetben tud önmagától utat törni, fejlődni, ehhez az kell, hogy a szülő, a pedagógus felismerje ezt, megadja a gyorsabb haladáshoz, az intenzívebb fejlődéshez szükséges többletsegítséget. Az öt év alatti gyerekekre két okból érdemes külön odafigyelni: az egyik ok a tehetséges kisgyerek sajátos korai személyiségfejlődése, a másik a konkrét képességek és az azokkal szükségszerűen együtt járó igények jellege. Ekkor tehetség gondozás címén főleg nem „fejlesztésre”, hanem egyszerűen csak megfelelő környezetre és érzelmi biztonságra van szükségünk.

A tehetség három legfontosabb összetevője: képességek, kreativitás, motiváció. Érzelmi biztonságban, ingergazdag környezetben a szabad játék és a korai tanulás feltételeit biztosítjuk. Az érdeklődésüknek megfelelő speciális területeken való elmélyülésükhöz biztosítjuk a feltételeket. A családdal együttműködve különös gondot fordítunk arra, hogy szocializációjukat segítsük, hiszen a társak, a környezet elismerése elősegítik a tehetség kibontakozását.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Célunkat akkor érjük el, ha

- kiemelkedő képessége fejlődik
- önismerete pozitív
- társai elismerik
- társas kapcsolataiban kiegyensúlyozott.

A tehetséges gyermek jellemzői

az ismeretszerzés jellemzői	kreativitás	motiváció	szociális viselkedés
nagyon sokat tudnak különböző dolgokról	sokféle és sokszor szokatlan kérdéseket tesznek fel	őket érdeklő kérdéseket nagyon elmélyülten foglalkoznak	sokat foglalkoznak olyan fogalmakkal, mint jórossz, igazságos, igazságtalan, és készek a tekintéllyel szembeszegülni
szókincsük gazdag, szokatlan kifejezéseket is megfelelően használnak	egy kérdés vagy probléma felmerülésekor sok ötletet, megoldási lehetőséget sorolnak fel	igyekeznek feladataikat befejezni, zavarja őket, ha félbe kell szakítani elfoglaltságukat	nem tartanak mindenáron a többséggel, nem félnek attól, hogy mások legyenek, mint a többiek
beszédük folyamatos, kifejező	gyakran szokatlan, furcsa, frappáns, okos válaszokat adnak	a mechanikusan ismétlődő feladatok unatják őket	ha más a véleményük, provokálják a többieket és vállalják a konfliktust
gyorsan megjegyzik a tényeket	véleményüket nem rejtik véka alá	ha a feladat érdekli őket, alig igényelnek külső biztatást	egyéniségek, individualisták, mennek a maguk útján
a jelenségekben fellelhető hasonlóságokat és különbözőségeket keresik	nem értékelik a sablonos megoldásokat, inkább kockáztatják, hogy tévednek	tökéletességre törek-szenek	nem fogadnak el tekintély alapon véleményt anélkül, hogy azt kritikusan átgondolnák, elemeznék
gyorsan tudnak érvényes általánosításokat felállítani	gondolatban gyakran végig játsszák a szituációkat, és megváltoztatják azokat	önkritikusak, nem elégednek meg egykönnyen munkájuk gyorsaságával, vagy eredményével	felelősséget tudnak vállalni
jó megfigyelők, megfigyeléseiket jól tudják hasznosítani	kifejezett humorérzékük van, de a kisgyerekes gügyögés idegesíti őket	szívesen dolgoznak önállóan, hogy elegendő idejük legyen a probléma végiggondolására	általában kijönnek kortársaikkal, bár néha türelmetlenek velük, jó, ha barátaikat a hasonló képességűek közül választják
szeretik a könyveket, a felnőtt könyveket is (lexikonok, atlaszok)	kifejezetten érdeklődnek a kreatív tevékenységek iránt, mit ábrázolás, tánc, ének, zene	magas célokat tűznek ki és a saját maguk által vállalt feladatok megoldásánál a felnőttek segítségét csak addig veszik igénybe, míg feltétlenül szükséges	jól tudnak beszélgetni idősebb gyerekekkel vagy felnőttekkel

az ismeretszerzés jellemzői	kreativitás	motiváció	szociális viselkedés
megpróbálják a bonyolult dolgokat megérteni oly módon, hogy részekre bontják őket	szeretik a szépet és könnyen észreveszik a művészi részleteket	sok „felnőtt” probléma érdekli őket már nagyon korán pl.: Isten léte, politika, szexualitás, élet, halál, háború stb.	hajlamosak arra, hogy ők határozzák meg a helyzeteket, mások viselkedését
kritikusan, függetlenül gondolkodnak, értékelik a helyzetet	eredeti, színes fantázia-világuk van		könnyen beleélik magukat mások helyzetébe, ezért nyitottak a politikai és a szociális problémákra

A tehetség megállapítása, azonosítása

Óvodás és kisiskolás korban a tehetség azonosítása nem diagnózissal, hanem prognózissal történik, mert ebben a korban nem tehetségekről, hanem tehetség ígéretekről beszélhetünk (Révész Géza).

Biztos diagnosztikai eszköz nincs a kezünkben, ha gyanút fogunk, ezt többféle módon támaszthatjuk alá:

1. Óvodai események mérlegelése pl.:

- korai olvasástanulás
- korai írástanulás
- megfigyelés alapján: mennyire tud lelkesedni; van-e kedvenc területe; gyűjt-e valamit; milyenek társas viszonyai

2. Intellektuális képességek feltérképezése

- figyelem: figyelemtábla segítségével
- emlékezet: a; akusztikus
b; vizuális

3. Kreativitás képességek

- Torrance körök segítségével: köröket rajzzá kell kiegészíteni. megfigyeljük hány ötlete van, ezeket változatos témakörökből veszi-e vagy olyat rajzol, amit sok más gyermeknél is találunk
- Énekel (énekelve bemutatkozás, elköszönés, zenére eredeti mozgás improvizációk)
- Képről kérdéseket tegyenek fel a gyerekek (ritka, szokatlan kérdések feljegyzése)

4. Tulajdonságlista alapján

Lehetőségeink és feladataink az óvodai tehetséggondozásban

Gazdagítás, dúsítás módszerének alkalmazására. Gazdagítás, dúsítás az az eljárás, amikor célunk nem a tudásanyag bővítése, hanem kreatív, tudományos gondolkodás kialakítása. Pedagógiai programunk számtalan lehetőséget kínál a többoldalú ismeretszerzésre, az egy témában való elmélyülésre, sokféle tevékenység kipróbálására, gyakorlására, élménygyűjtésre és az élmények sokoldalú feldolgozására, a differenciált foglalkoztatásra, a Projekt módszer alkalmazására. Ennek a módszernek a célja, hogy alkalmat adjon a kreatív gondolkodásra, az eredetiség, fantázia, szemléletváltás, kombináció használatára. Egy témakör sokoldalú kidolgozása történik a projekt módszerben, a komplexitásban, tevékenykedtetésben, sokoldalú ismeretszerzésben. Minden témára kidolgozhatunk projektet, de figyelembe kell vennünk a gyerekek érdeklődési körét, fejlettségi szintjét. Évente legalább két projektet tervezünk a gyermekekkel közösen.

Nyitott lehetőségek, nézőpontváltások: pl. cicák vagyunk, egy szobában egy tárgyat leírunk a cica szemszögéből, majd a tárgy szemszögéből írjuk le a cicát; jól ismert mese végét megváltoztatjuk, vagy egy másik szereplő szemszögéből mondjuk el (pl.. sárkány); meséknek, mondókáknak, verseknek többféle befejezést találunk ki.

Képzelet és fantázia: új mesék, versek, mondókák kitalálása; környezetünkben lévő tárgyak, növények neveinek megváltoztatása, új név keresése; új állat és növényfajok kitalálása, lerajzolása; eddig sosem látott autók tervezése, lerajzolása, barkácsolása (rengeteg az ötletem, de találjatok ki ti is újakat)

Alternatívák keresése: probléma, helyzet megoldására lehetőségek keresése. Pl.: elkérik a játékodat, te nem szeretnéd odaadni, úgy hárítsd el a kérést, hogy ne bántsd meg a másikat; nehezítés: a tagadósztót nem szabad kimondani; az utcákon nagyon sok a kóbor állat, mit tehetnénk stb.

További lehetőségek: egy történelemről elmondhatjuk a pozitív és negatív benyomásait is (pl.: mi tetszett a farsangon- mit változtatnál, mi nem tetszett); bábszínházi előadás szervezése (mindenbe bevonni a gyerekeket: mese kiválasztása esetleg megírása, bábok díszletek elkészítése, szereplők kiválogatása, plakátok, jegyek elkészítése, jegyek árusítása); kiállítás szervezése (pl.: kedves játékaim, gyűjteményem, könyveim stb.); pályázatok kiírása különböző témákban.

Veszélyeztetett tehetségek

A tehetség nem csak öröm a gyerek és a környezete számára, sokszor előfordul, hogy addig örülünk ennek, míg a gyerek nem lóg ki a keretek közül és rendszeren, életkorának megfelelően viselkedik. A tehetséges gyerekek azonban nem mindig illenek bele ebbe a keretbe. Nekünk, pedagógusoknak, az a feladatunk, hogy a viselkedési zavarokkal küzdő, alul teljesítő, tanulási zavarokkal küszködő tehetségeket is felismerjük, és képességeiknek megfelelően fejlesszük.

- *sokoldalúság - szétszórtság:* mindent ki akar próbálni, minden számunkra érdektelennek tűnő dolog fontos számára - veszélye, hogy a gyerek elaprózza magát, semmiben nem tud elmélyedni, felületes maradhat. Feladatunk megtanítani, elmélyülten foglalkozni azzal, ami érdekli.
- *unalom:* differenciálással, külön feladatok adásával megelőzhető, de bizonyos mennyiség nem árt.
- *türelmetlenség, érdektelen feladatok elutasítása:* az egészet jól átlátják, de a részletekben sok hibát ejtenek.

Feladatunk, hogy ezek a gyerekek is éljék meg, nem mindig ők a legjobbak, nem is kell mindig a legjobbnak lenniük

- *elszigetelődés társaktól:* nem kommunikációs zavarról van szó, sokszor a tehetséges gyerekek türelmetlenek társaikkal szemben azok „tudatlansága”, „lassú felfogása” miatt.

Mivel igen fejlett a kritikai érzékük, sokszor megbántják, akaratukon kívül társaikat.

Feladatunk: megértetni a tehetséges gyerekekkel, hogy ezzel a viselkedésével megbántja a többieket. A csoport számára világossá kell tennünk, hogy ő más.

- *alulteljesítő tehetségek (alul ellátott tehetségek)*
 - lányok (belső gátlások): félelem a sikertől szindróma; Csipkerózsika komplexus; alacsony önértékelés; mindenáron alkalmazkodás a csoportátlaghoz, óvodapedagógus elvárásaihoz, tanító nénihez
 - etnikai kisebbség: nyelvi, kulturális különbségek
 - szociokulturálisan hátrányos csoport: a család az anyagi hátteret nem tudja biztosítani, inger- szegény környezet

- képességdeficitesek tehetségek (érzékszervi vagy mozgásos vagy érzelmi téren hátrányos helyzetben vannak)
- *egyenlőtlen fejlődés (disszinkrónia)*
 - intellektuális és pszicho motoros disszinkrónia
 - verbális és nem verbális intelligencia közötti különbség
 - intellektuális és szocio- emocionális (érzelmi társas) diszkrépancia: az intellektuális fejlesztés mellett az érzelmi nevelésre is hangsúlyt kell fektetni, mert sokszor érettebb viselkedést várunk ezektől a gyerekektől, pedig ők érzelmileg koruknak megfelelően viselkednek. Ezt az ellentmondást sokszor nehéz elfogadnunk.